

Elementaire quantum deeltjes: van trage foto's naar snelle silicium chips in LHC experimenten en 'Medipix/Timepix'

Erik H.M. Heijne

Nikhef

CERN EP Department Geneva
Inst. of Experimental and Applied Physics
aan de Czech Technical University in Prague
Nikhef Amsterdam

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

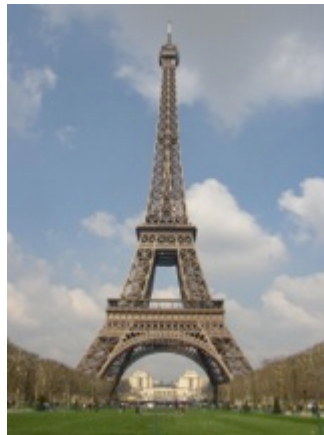
Steen tijd

Brons tijd

IJzer tijd

Silicium tijd

Halfgeleiders Silicium / Silicon

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

Mendeleev ~1880

Periodiek Systeem van Elementen

Halgeleiders

1	IA	1	IIA																	III A	IV A	V A	VIA	VII A	2
2		3	4																	5	6	7	8	9	10
3		11	12	III B	IV B	V B	VIB	VII B	VII			IB	IB	13	14	15	16	17	18						
4		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36						
5		37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54						
6		55	56	*La	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86						
7		87	88	+Ac	104	105	106	107	108	109	110														

* Lanthanide Series	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71
	Ce	Pr	Nd	Pm	Sm	Eu	Gd	Tb	Dy	Ho	Er	Tm	Yb	Lu
+ Actinide Series	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103
	Th	Pa	U	Np	Pu	Am	Cm	Bk	Cf	Es	Fm	Md	No	Lr

Legend - click to find out more...

- H - gas
- Li - solid
- Br - liquid
- Tc - synthetic
- Non-Metals
- Transition Metals
- Rare Earth Metals
- Halogens
- Alkali Metals
- Alkali Earth Metals
- Other Metals
- Inert Elements

zelf metingen doen met Timepix, vrijdagmorgen

nanoelektronika vervangt nu fotografie

Vanaf 1950 wordt elektronika steeds kleiner
toen ~cm nu nm → lengte x 10^{-7} oppervlak x 10^{-14}

Kan je met zulke kleine diodes en versterkers
dan ook elementaire deeltjes (elektron, proton,..)
direkt en snel waarnemen en zelfs onderscheiden ?

= de wereld van deeltjes: 1 nm ~10 atomen

proton is 10 000 x kleiner dan een atoom

atoom eigenlijk praktisch leeg, volume kern ~ 10^{-12}

nanoelektronika vervangt nu fotografie

Vanaf 1950 wordt elektronika steeds kleiner
toen ~cm nu nm → lengte x 10^{-7} oppervlak x 10^{-14}

Kan je met zulke kleine diodes en versterkers
dan ook elementaire deeltjes (elektron, proton,..)
direkt en snel waarnemen en zelfs onderscheiden ?

= de wereld van deeltjes: 1 nm ~10 atomen

proton is 10 000 x kleiner dan een atoom

atoom eigenlijk praktisch leeg, volume kern ~ 10^{-12}

als een vlieg in een kathedraal

nanoelektronika vervangt nu fotografie

Vanaf 1950 wordt elektronika steeds kleiner
toen ~cm nu nm → lengte x 10^{-7} oppervlak x 10^{-14}

Kan je met zulke kleine diodes en versterkers
dan ook elementaire deeltjes (elektron, proton,..)
direkt en snel waarnemen en zelfs onderscheiden ?

= de wereld van deeltjes: 1 nm ~10 atomen

proton is 10 000 x kleiner dan een atoom

atoom eigenlijk praktisch leeg, volume kern ~ 10^{-12}

In 1985 begon op CERN een groepje technici
te leren hoe je zelf complexe chips kan ontwerpen

= deze werden eerst nog in Vlaanderen of Zwitserland gemaakt

maar vanaf 1992 al in Taiwan en later bij IBM-USA

= als je ze zelf bedenkt, doen die chips precies wat je wilt

Erik HEIJNE

een vlieg in een kathedraal

onzichtbare, elementaire deeltjes zien ?

altijd via interacties met andere deeltjes in een medium

fotografie met AgCl of AgBr moleculen in film

Freya Blekman p.10   Becquerel, Röntgen

~1900 condensatie van damp in een 'Wilson vat'

Wilson 'cloud chamber = nevel kamer'

elektrische impulsen in gasgevulde 'ionisatiekamer'

Geiger-Müller teller

licht-emissie in scintillatoren, via Cerenkov effect, etc

Hofstadter, Cerenkov,

→ 1950 gasbelletjes – spoor vorming in een bellenvat

Glaser

1967 elektrische signalen in gasgevulde 'dradenkamer'

Charpak – Sauli e.a.

1943 elektrische signalen in halfgeleider kristal

Pieter van Heerden, U. Utrecht AgCl

Bell Labs Ge; Oak Ridge Si; Philips Si dambord detector, etc.

Isolatoren: alle elektronen gebonden

→ keramische materialen, glas, ...

Geleiders: vol vrije elektronen

→ $\sim 10^{23}/\text{cm}^2$ in metalen: koper, aluminium, ijzer, ...

Halfgeleiders:

minder of meer elektronen n en 'gaten' p

→ kan variëren tussen 10^{11} en $10^{23}/\text{cm}^2$

silicium, germanium, gallium-arsenide, ...

Halfgeleiders Silicium / Silicon

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

Halfgeleiders Silicium / Silicon

silicium is nu technisch
de belangrijkste halfgeleider
met heel veel toepassingen in elektronika

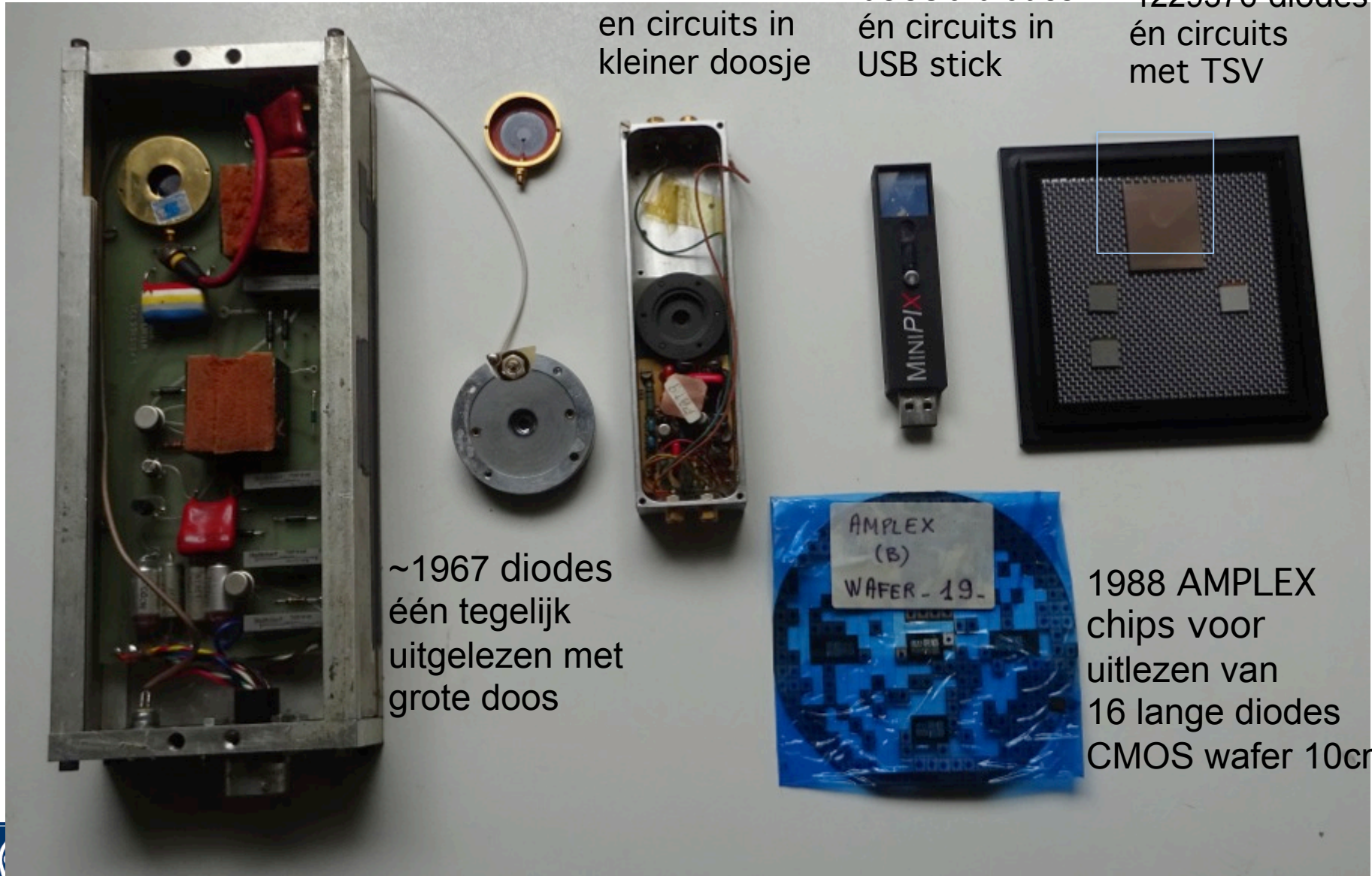
chips zitten overal in

halfgeleiders zijn 'handig' want je kan er
de stroom in variëren met allerlei truukjes
en ze zijn gevoelig voor licht en andere straling

Si detektoren en elektronika in ons team 1970 - 2024

1978 2 diodes en circuits in kleiner doosje	2007 Timepix 65536 diodes én circuits in USB stick	2023 Timepix 4229376 diodes én circuits met TSV
---	---	--

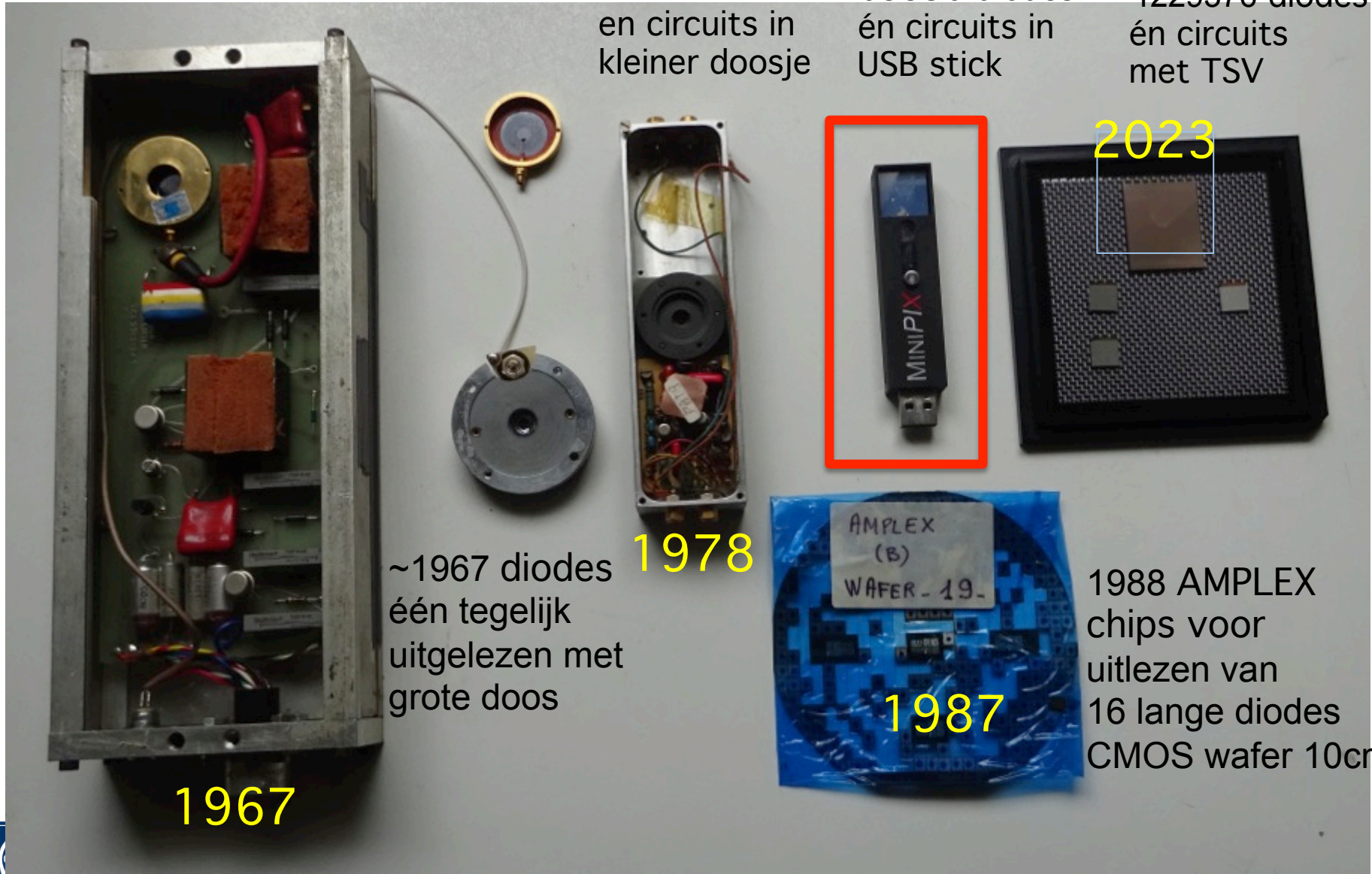
~1967 diodes
één tegelijk
uitgelezen met
grote doos

1988 AMPLEX
chips voor
uitlezen van
16 lange diodes
CMOS wafer 10cm

Si detektoren en elektronika in ons team 1970 - 2024

1978 2 diodes en circuits in kleiner doosje	2007 Timepix 65536 diodes én circuits in USB stick	2023 Timepix 4229376 diodes én circuits met TSV
---	---	--

~1967 diodes
één tegelijk
uitgelezen met
grote doos

1978

1987

1988 AMPLEX
chips voor
uitlezen van
16 lange diodes
CMOS wafer 10cm

met signaal processing in elke pixel
worden nieuwe toepassingen mogelijk

Timepix kan amplitude van het signaal meten in keV

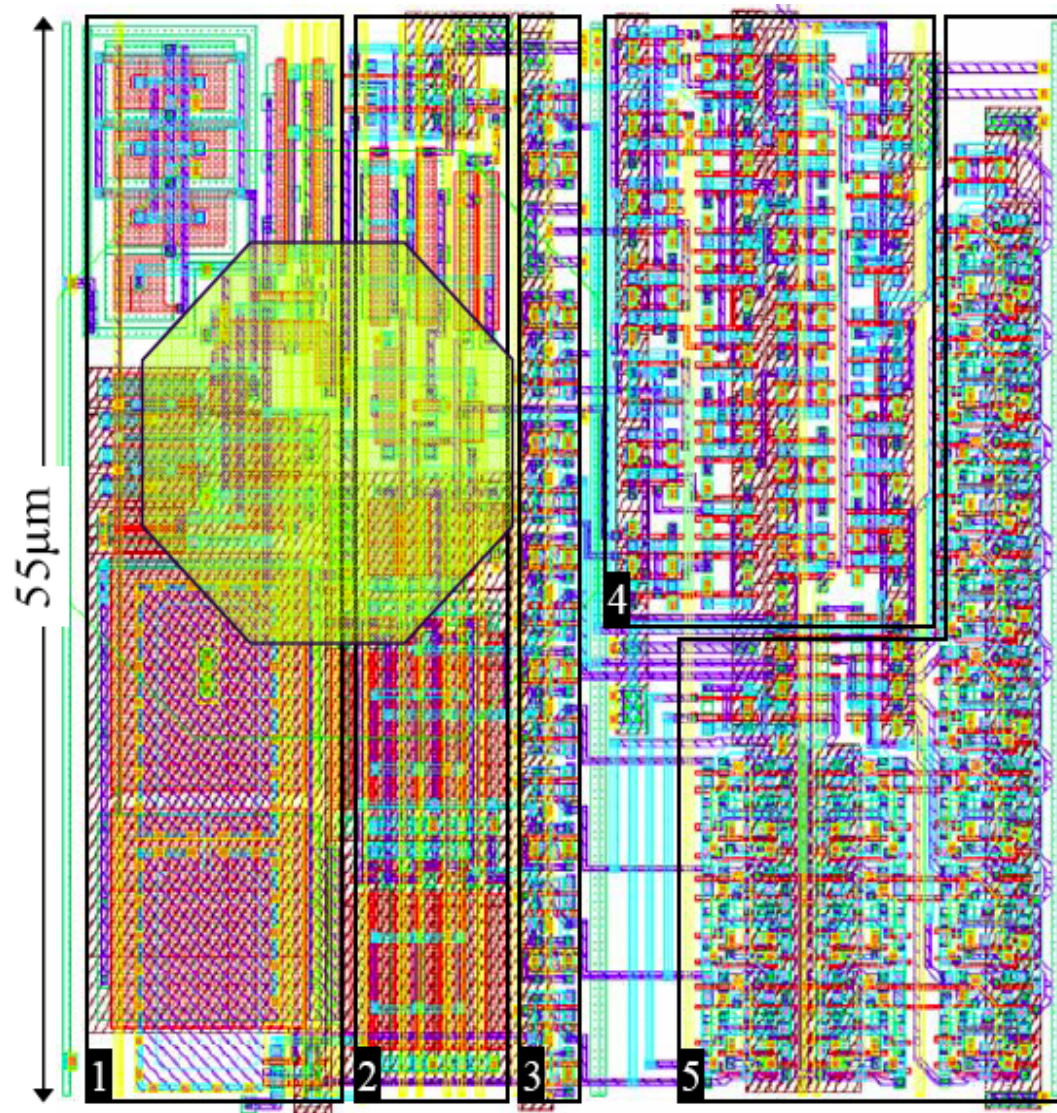
en ook de tijd van inval van het deeltje/quantum in ns

Timepix 2-3-4 kunnen alletwee onthouden, maar
de EduPix (originele Timepix) alleen de één of de ander

Later nog iets over de werking van deze circuits

2007 1e Timepix: schakelingen in iedere pixel

ontwerper was
Xavier LLOPART
CERN

PhD proefschrift p. 107
256x256 pixels
40MHz klok geeft
voor invallend quantum
25ns tijds-bepaling
en keV amplitude meting

1. versterker 'Charge Sensitive Ampli'
2. drempel , 4-bit regelbaar
3. 8-bitregister voor configuratie
4. ref klok & synchronisatie
5. 14-bit tel-register

~550 transistors

Quark Travel januari-maart 2025

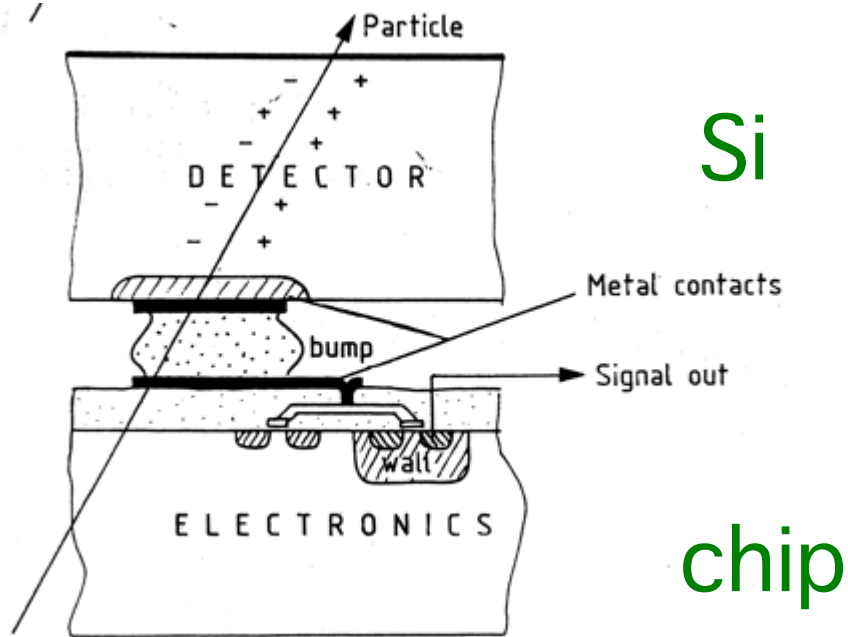

'Omega' hybride Si PIXEL SENSOR 1991

CERN : Campbell, Heijne

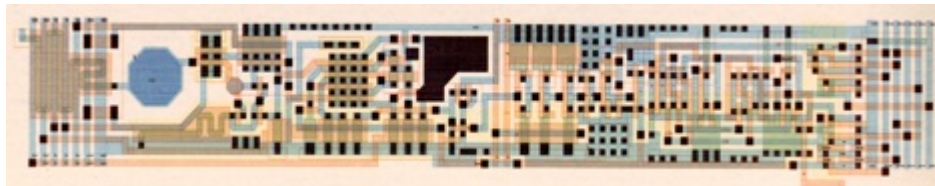
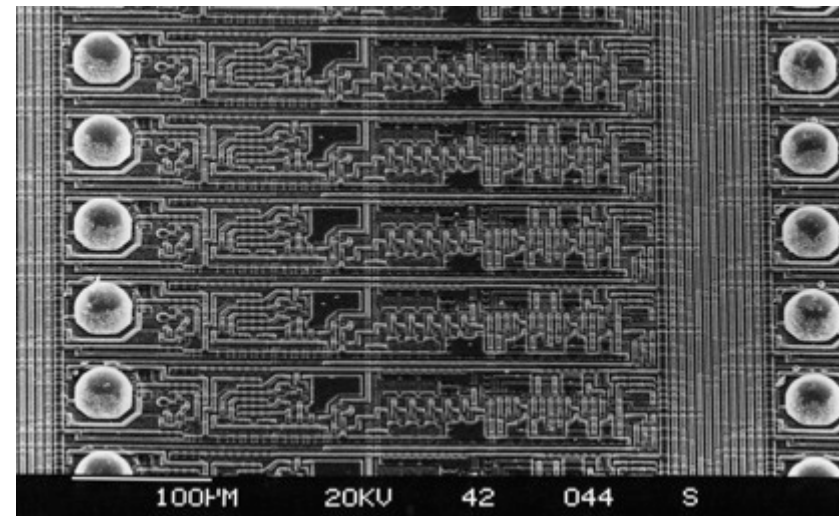
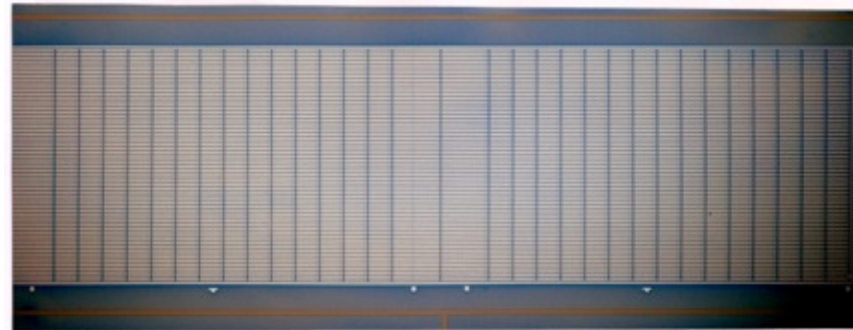
Sensor: Matrix van diodes
geeft echt 2-dim beeld

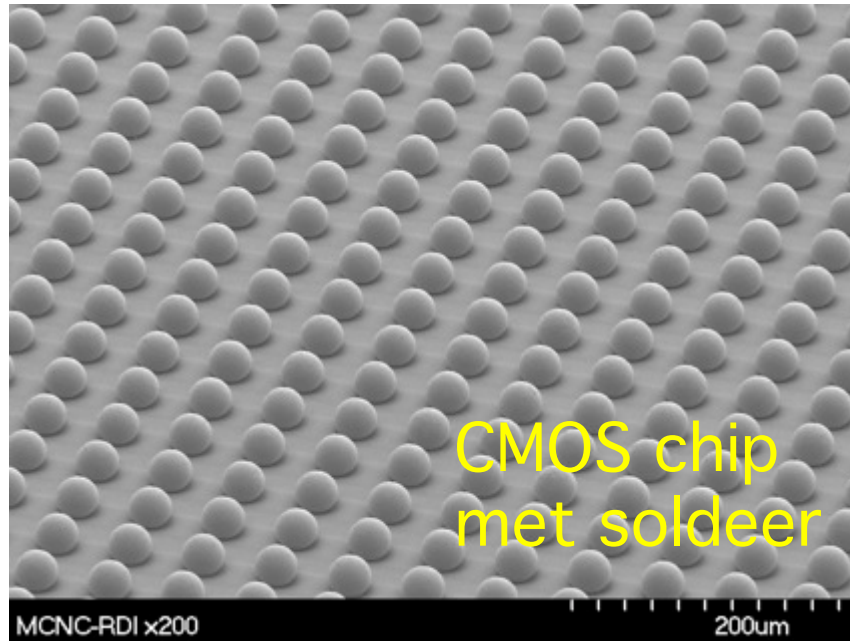
soldeer-bolletjes

+

elektronica voor signaal-verwerking

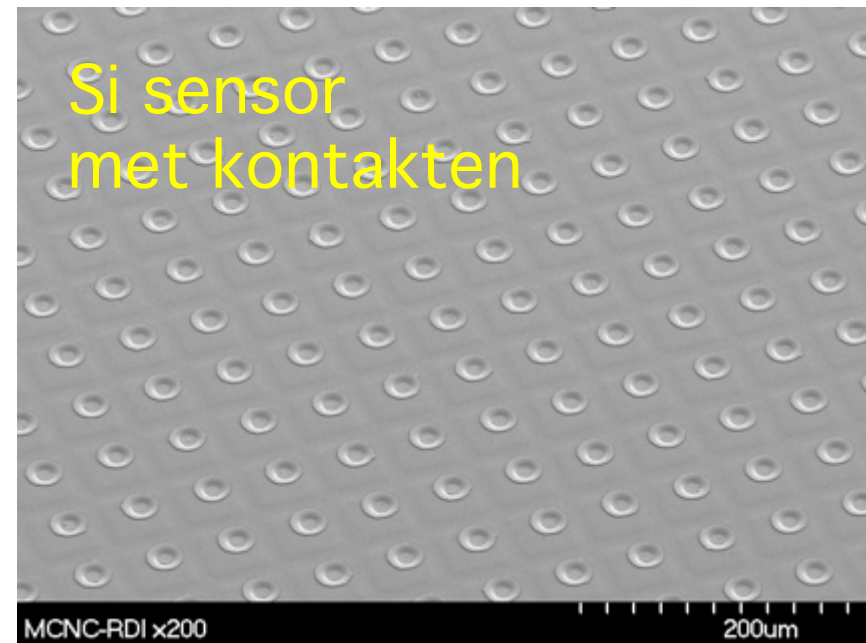

2001 hybride pixel detector Medipix2

SEM fotos gemaakt door
MCNC-RDI, Durham NC – USA
vóór de assemblage

PITCH 55 μm

MEDIPIX2 CERN 2001
Campbell & Llopart
256 kolommen x 256 rijen
pixel 55 μm x 55 μm

wat kunnen wij dan nu hiermee?

TIMEPIX instrument lijkt op een 'foto-emulsie' of 'Bellenvat'

H6 Pion Bundel 2007
Inkomend van rechts

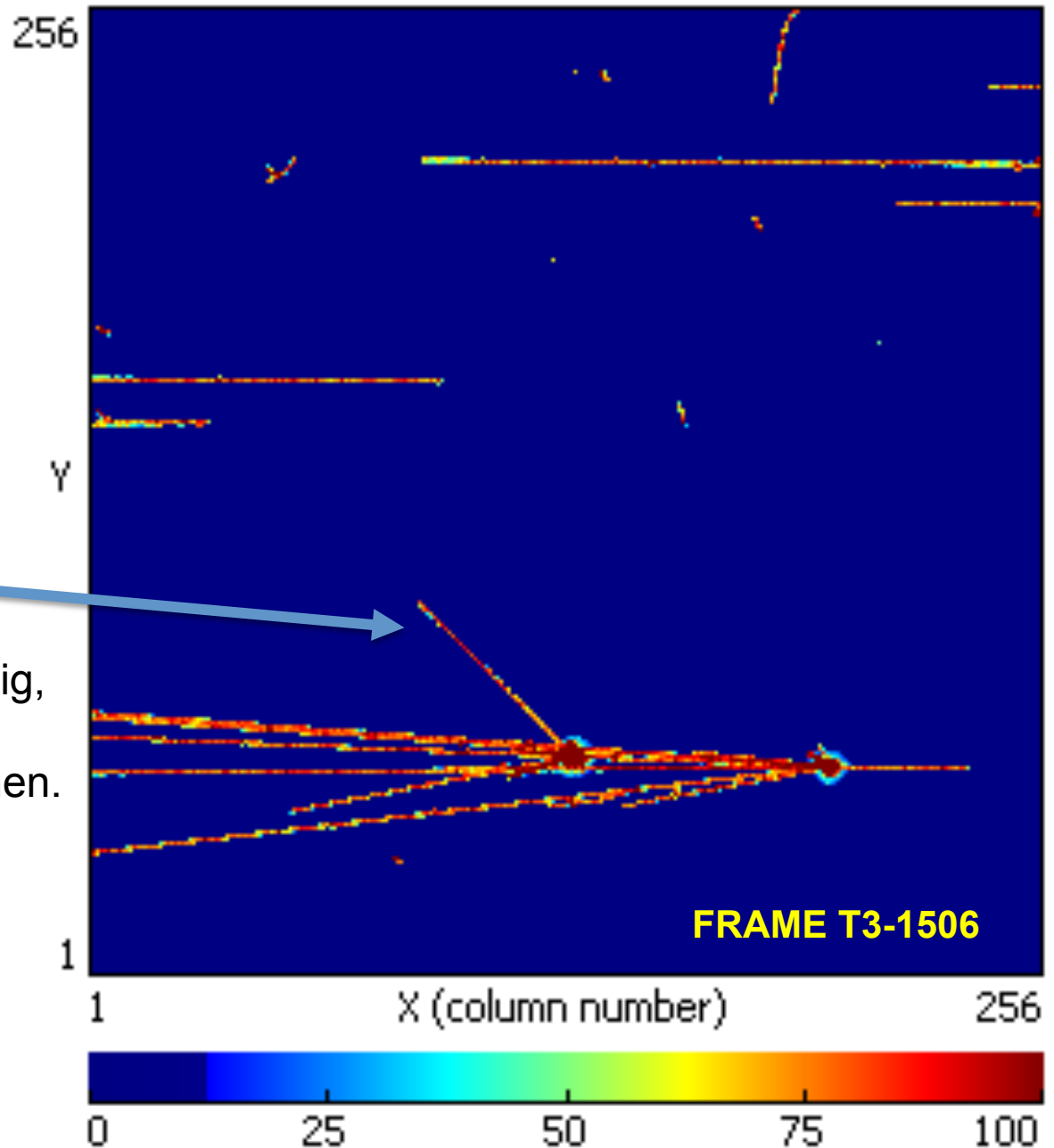
lopen de korte sporen
naar voren of naar achter ?
er zijn meer sensor vlakken nodig,
of je zou de doorlooptijd van de
signaal electronen moeten kennen.

Dit kan nu in de TPX2-3-4

metingen door Erik
samen met John Idarraga

Erik HEIJNE CERN EP Departm

Spoorzoeken

Erik Heijne
CERN EP Dept

Bellenvaten 1955 - 1985

Veel nieuwe deeltjes ontdekt

gedetailleerde registratie

maar slechts ~ één foto per seconde

11465

xM 465

ik bedacht oorspronkelijk de pixel detector
om sporen in LHC experimenten te bepalen

ATLAS of CMS zijn één heel grote
elektronische camera

Ze zitten vol met ICs: silicium chips

(IC Integrated Circuits)

ieder experiment >> één miljoen, zelf bedachte chips

later werden allerlei andere toepassingen mogelijk

ATLAS binnenste Si pixel lagen

source: CERN- ATLAS

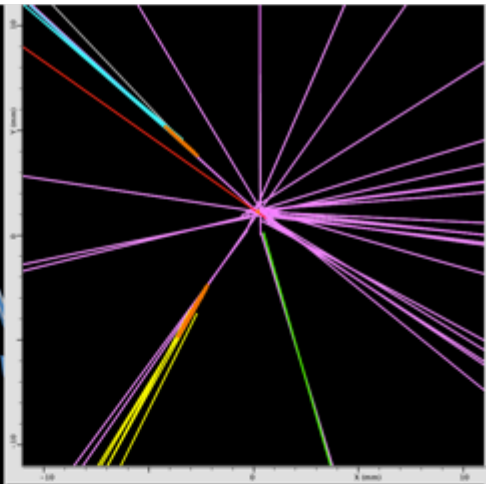
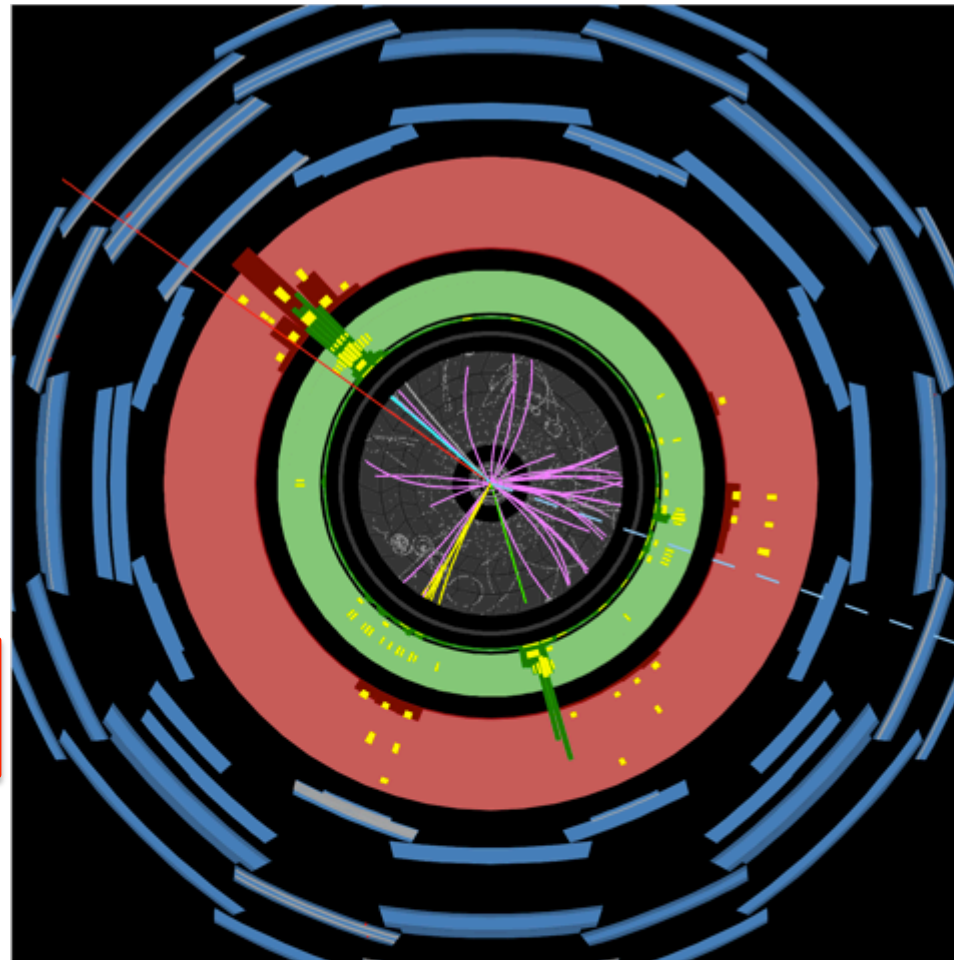
Imaging Now
All Electronic
with 3-D
Reconstruction

Many Tracks
and 2 “Jets”

40 million / sec

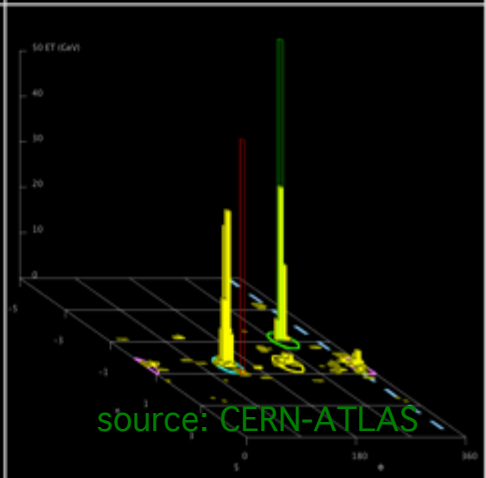
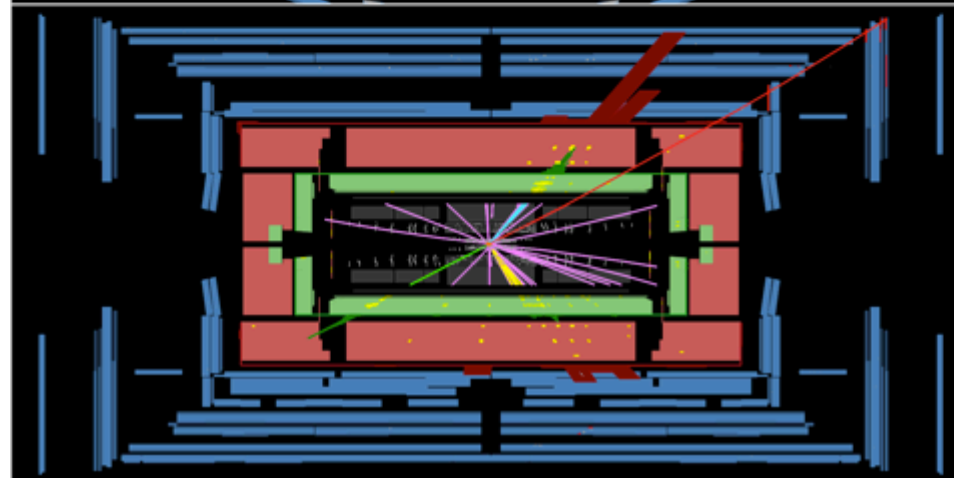
Secondary
Vertex:
a short-lifetime
particle is a
messenger for
something new

see next
blow-up

 ATLAS
EXPERIMENT

Run Number: 160958, Event Number: 9038972
Date: 2010-08-08 11:01:12 BST

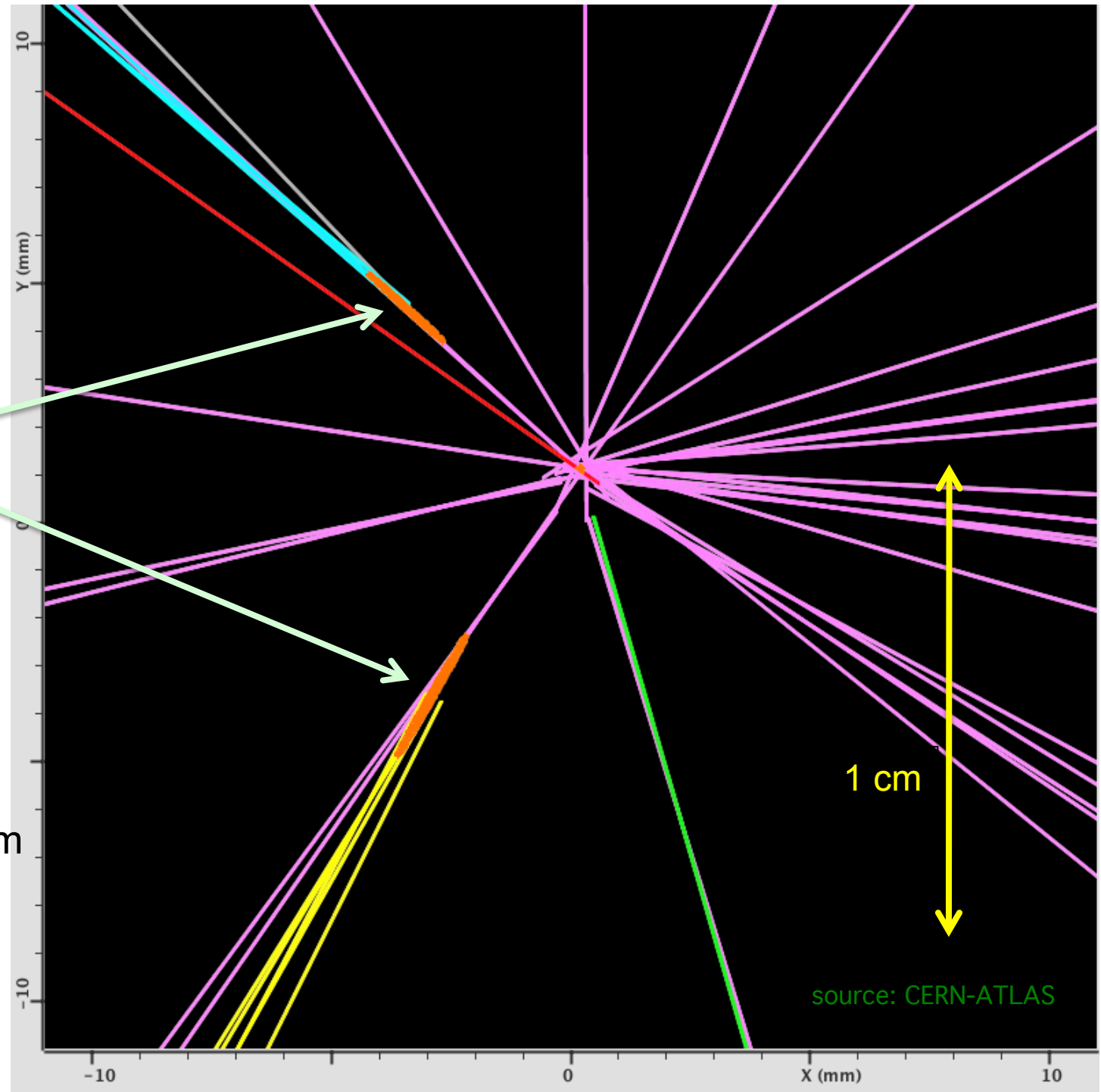
ATLAS

Blow-up

Details around
Primary Vertex

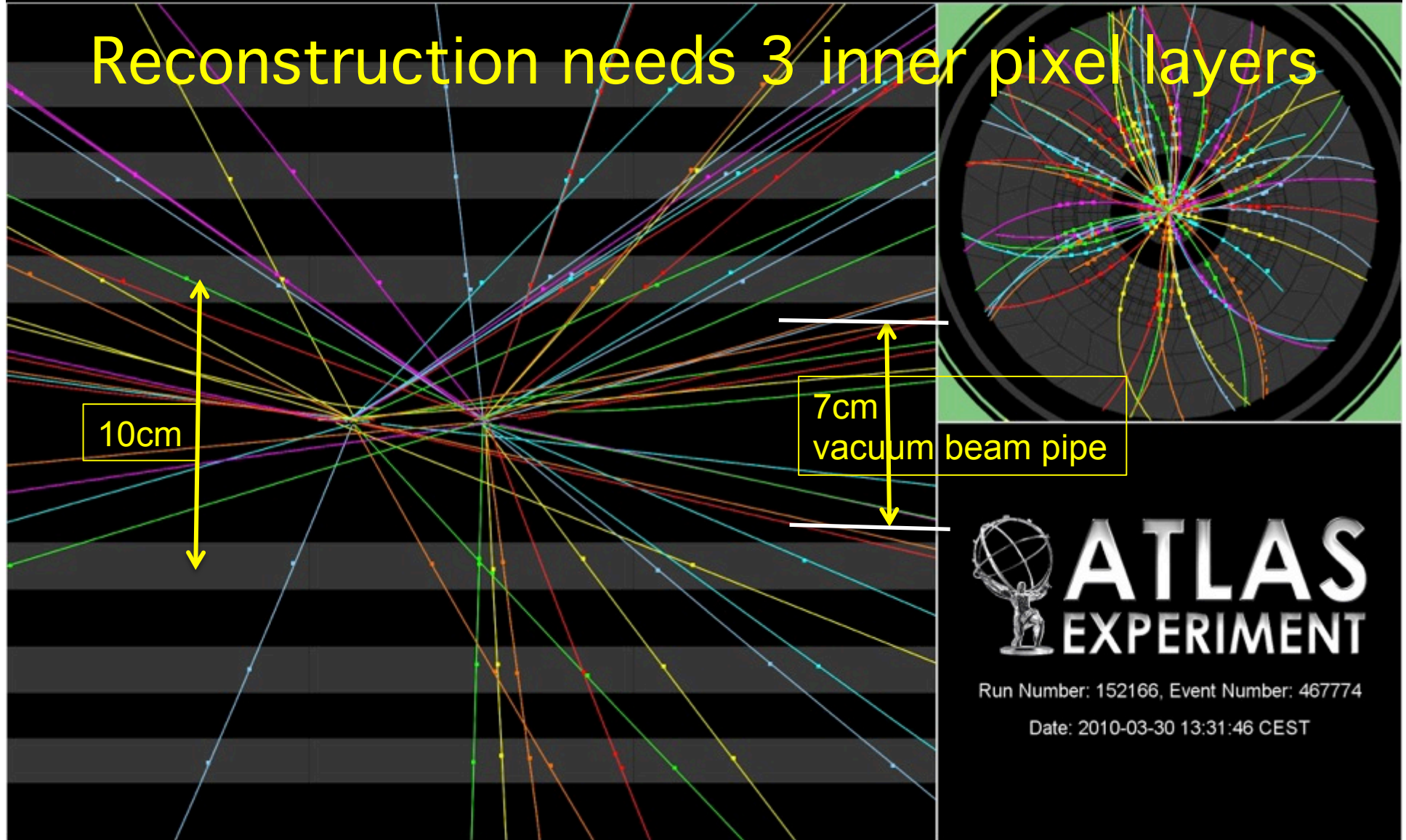
Two Secondary
Vertices

Note scale
1 cm
all this is INSIDE
beam pipe $\varnothing$ 7cm

Collision Event at 7 TeV with 2 Pile Up Vertices

Reconstruction needs 3 inner pixel layers

10cm

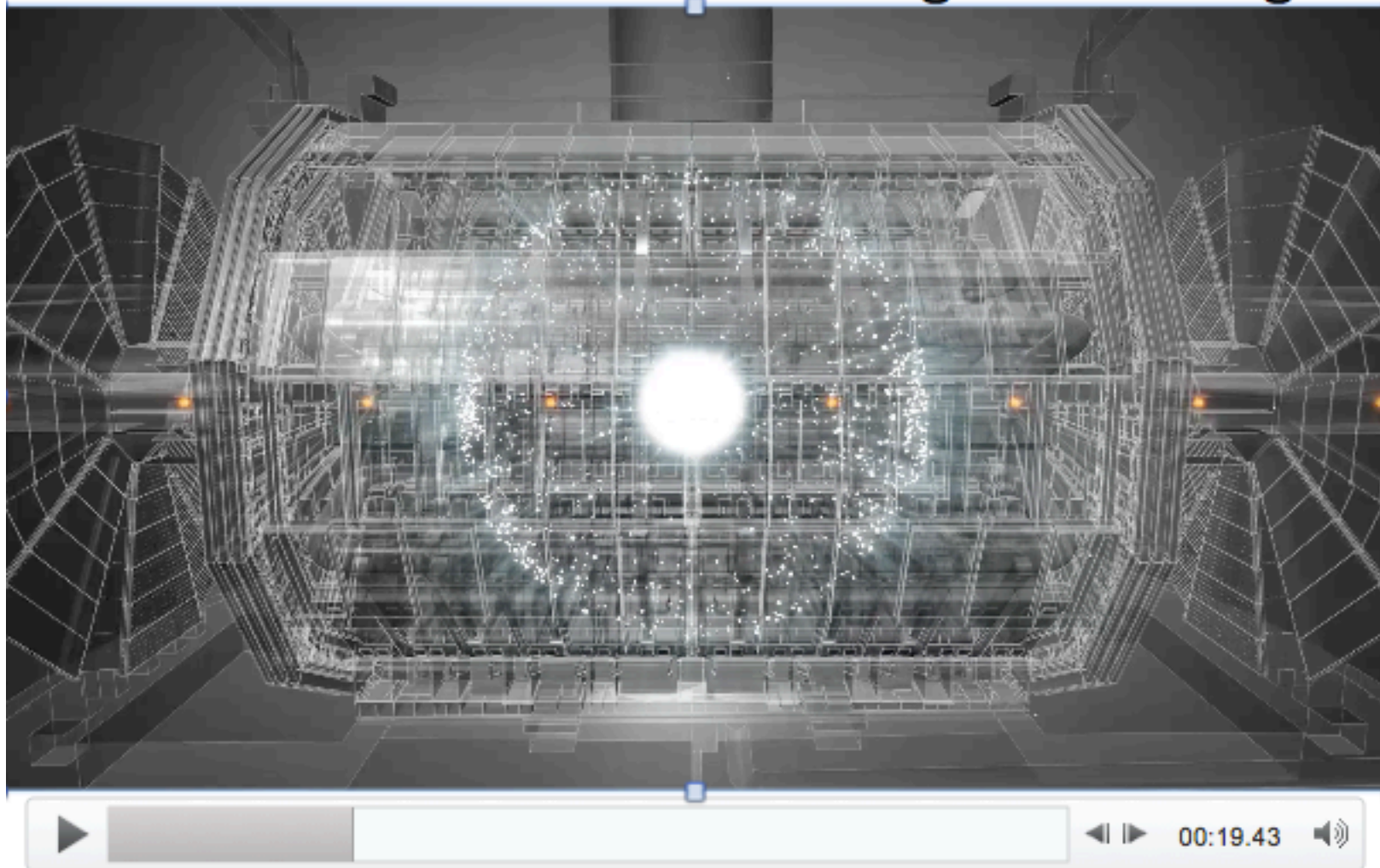
7cm
vacuum beam pipe

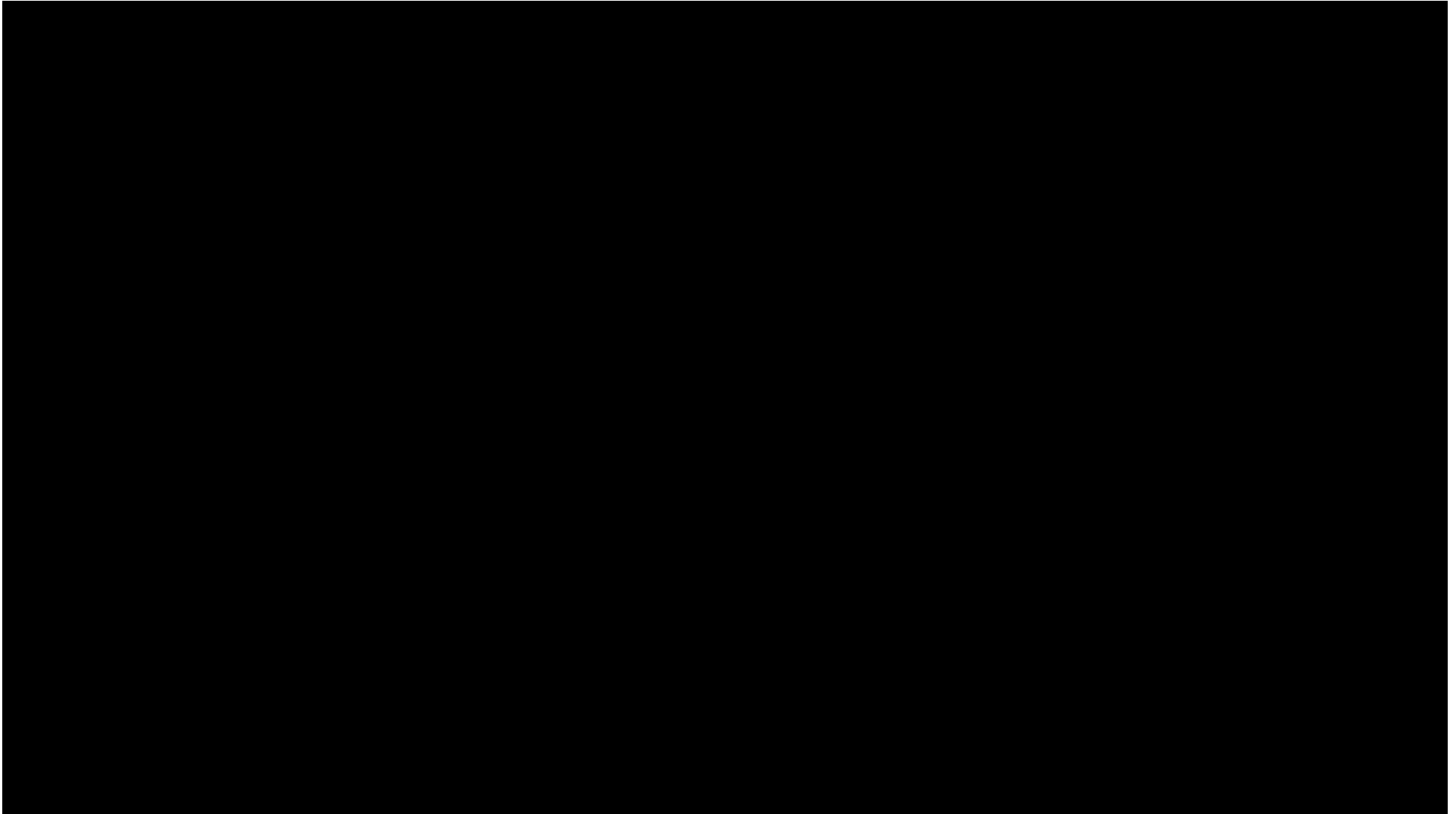
Run Number: 152166, Event Number: 467774

Date: 2010-03-30 13:31:46 CEST

Animatie van Bunch Crossings en Timing

Animatie van LHC bunch crossing en timing

experimenteren met een Timepix

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

TIMEPIX@school

From CERN's Large Hadron Collider to schools,
a chip to revolutionize STEM Education.

CERN & Society
Foundation

Pinelopi Christodoulou
IEAP/CTU, Prague
Advacam EduPix

Pinelopi Christodoulou - PhD student
at Czech Technical University (CTU)
in Prague. Biomedical engineering /
CERN MEDIPIX collaboration

11 maart 2025

TIMEPIX praktikum morgen, vrijdag

kompakte deeltjes afbeelding
via USB aansluiting
op Mac of PC

programma Pixet Advacam Praag

Pixet software

samenwerking met IEAP/CTU Praag

D.Turecek et al. JINST(2011) JINST 6 C01046 [doi:10.1088/1748-0221/6/01/C01046](https://doi.org/10.1088/1748-0221/6/01/C01046)

kosmische deeltjes geven typische clusters in Medipix

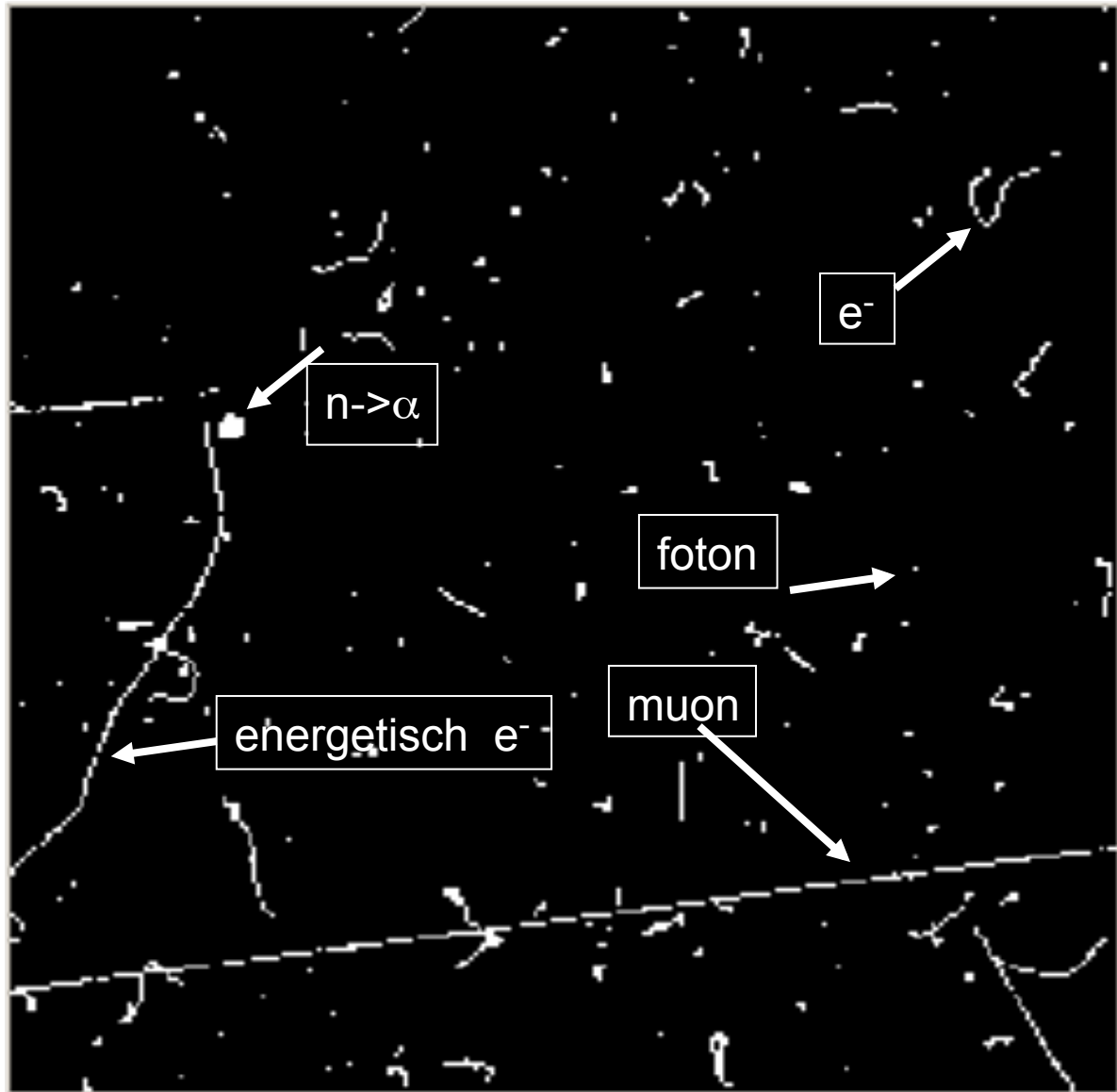
256 x 256 PIXELS

300 μm dik Si

te gebruiken als
dosis meter

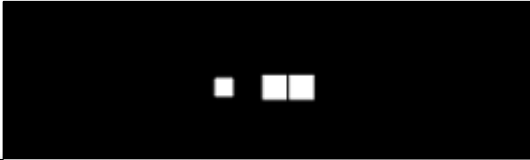
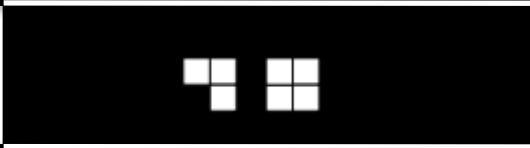
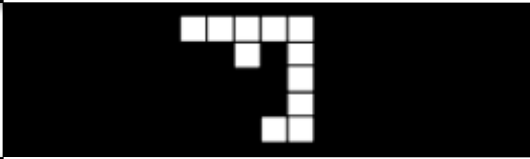
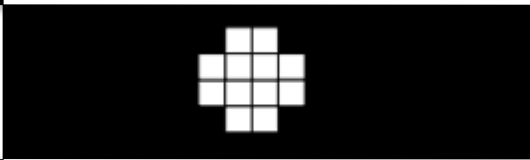
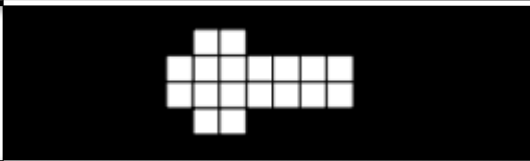
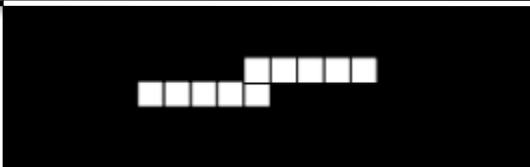
invallende
quantum deeltjes
met verschillende clusters
elektronen e^-
fotonen
neutronen via alpha
min-ioniserend muon

regelbare belichting in
ms – minuten-uren geeft
groot dynamisch bereik

de elementaire deeltjes maken ieder een karakteristiek cluster patroon in deze pixel detektor

1) Dot		Photons and electrons (10keV)
2) Small blob		Photons and electrons (~100keV)
3) Curly track		Electrons (MeV range)
4) Heavy blob		Heavy ionizing particles with short range (alpha particles,...)
5) Heavy track		Heavy energetic ionizing particles (MeV protons,nuclei, Fe, ...)
6) Straight track		Energetic light charged particles (MIP, Muons,...)

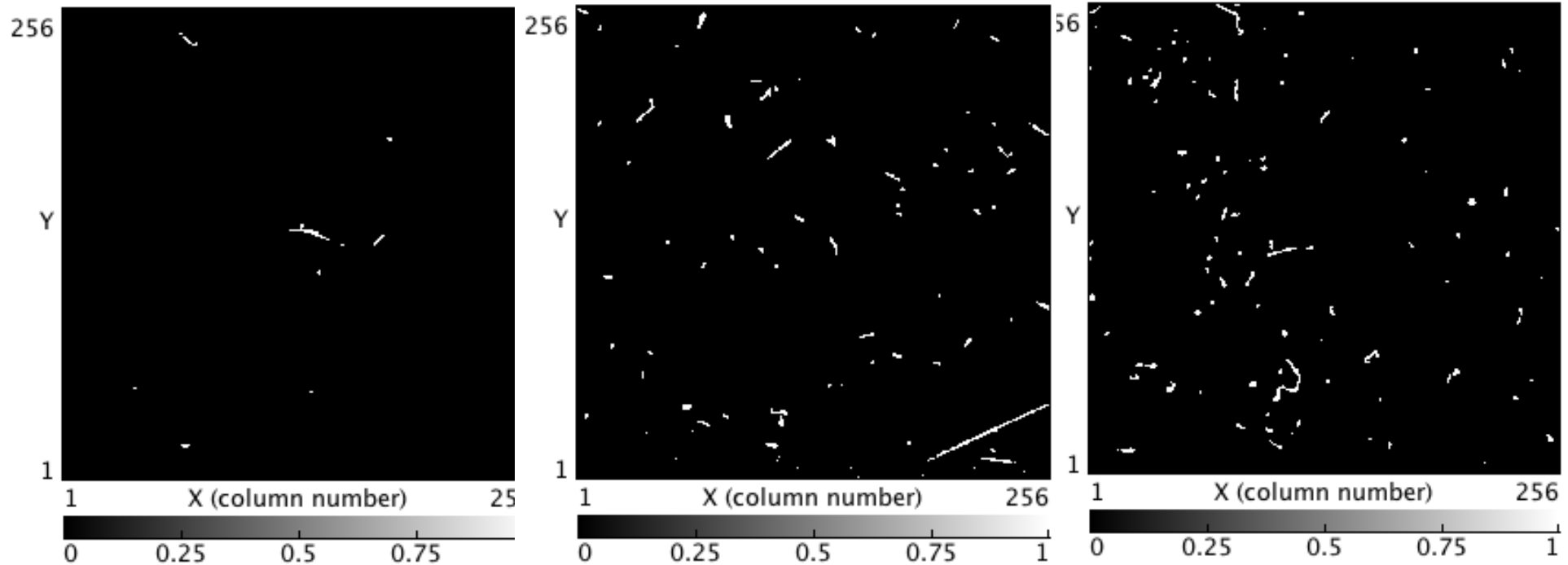

aparte quanta zijn overal om ons heen

60s belichting op
zee niveau

60s belichting op
8km hoogte in vliegtuig

6s belichting met
oud horloge (radium)

de stralings dosis overal steeds nog op een veilig, toelaatbaar niveau

stralings-detektoren voor scholen en amateurs

SESTRA kit

IEAP/CTU, Prague

Advacam Praag

MX-10 niet meer leverbaar

Jablotron & IEAP/CTU, Prague

AdvaCam & IEAP/CTU, Prague

CERN Timepix beelchip zit er in

<http://ardent.web.cern.ch/ardent/ardent.php>

toepassingen van de CERN pixel technologie

Erik HEIJNE CERN EP Department

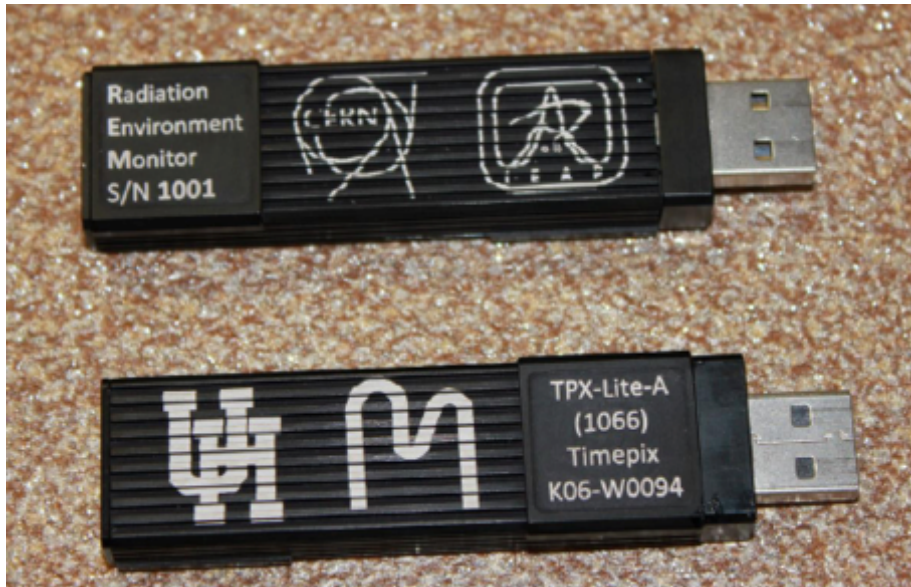
Quark Travel januari-maart 2025

Metingen van straling in de ruimte met satellieten. NASA Artemis of in het 'International Space Station' IST

Pixel chips voor dosimetrie in Int. Space Station ISS

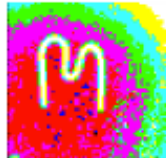
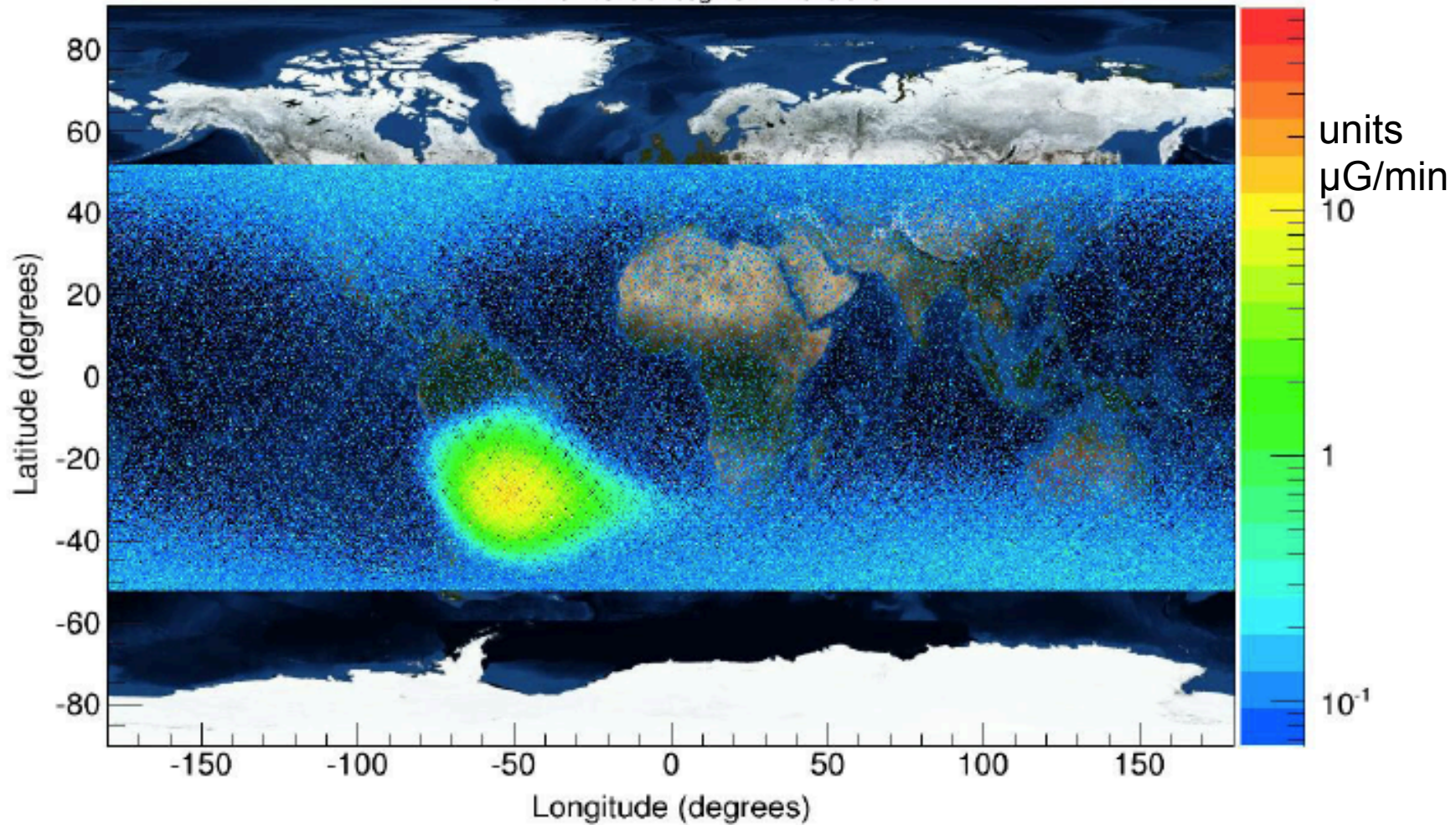

AMS grootste experiment....
Pixel chip wel het kleinste

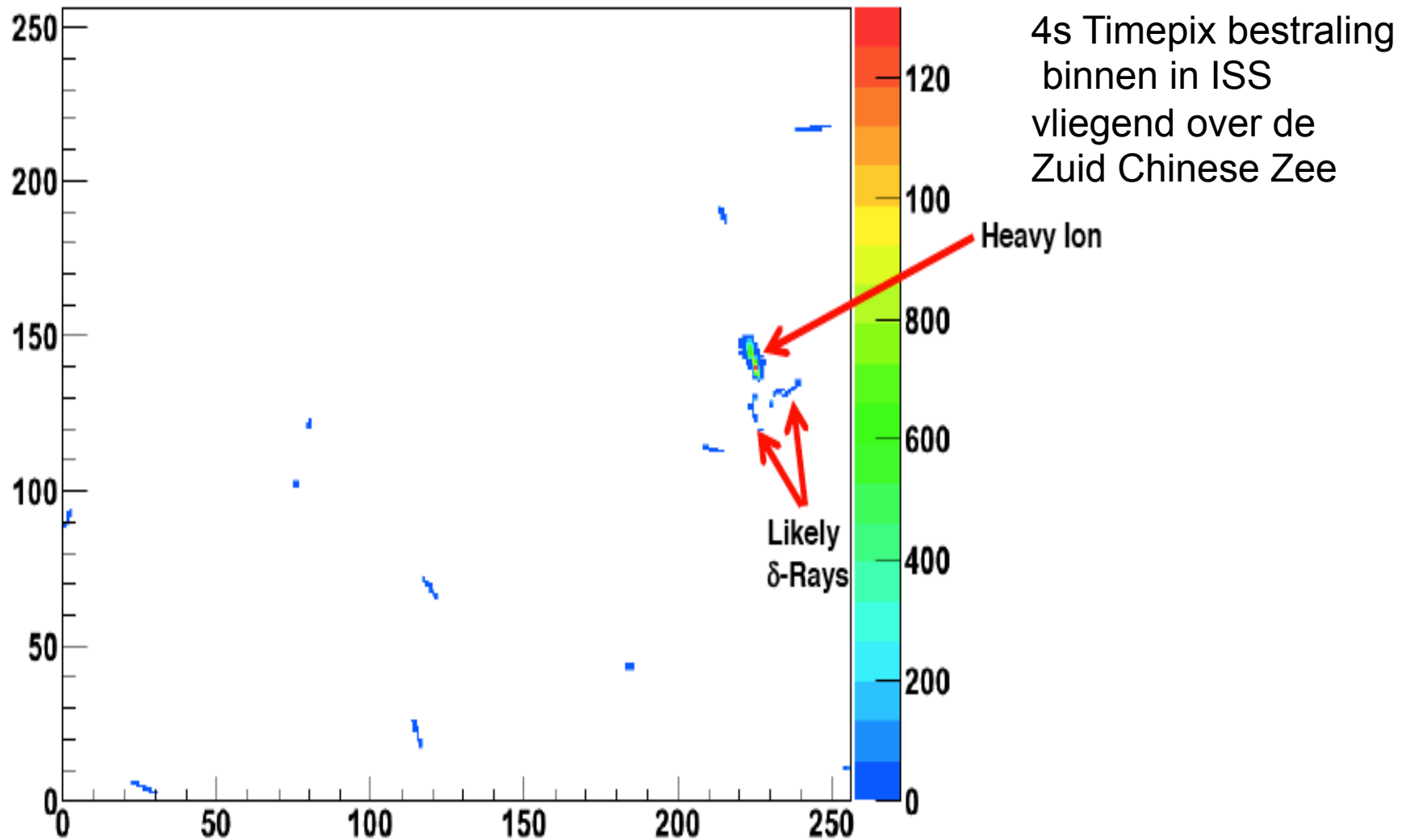

stralingsmetingen in het Int Space Station ISS

REM Orbital Dose Rate Map ($\mu\text{Gy}/\text{min}$)
D03-W0094 (S/N 1007)
GMT 2012/320 through GMT 2013/045

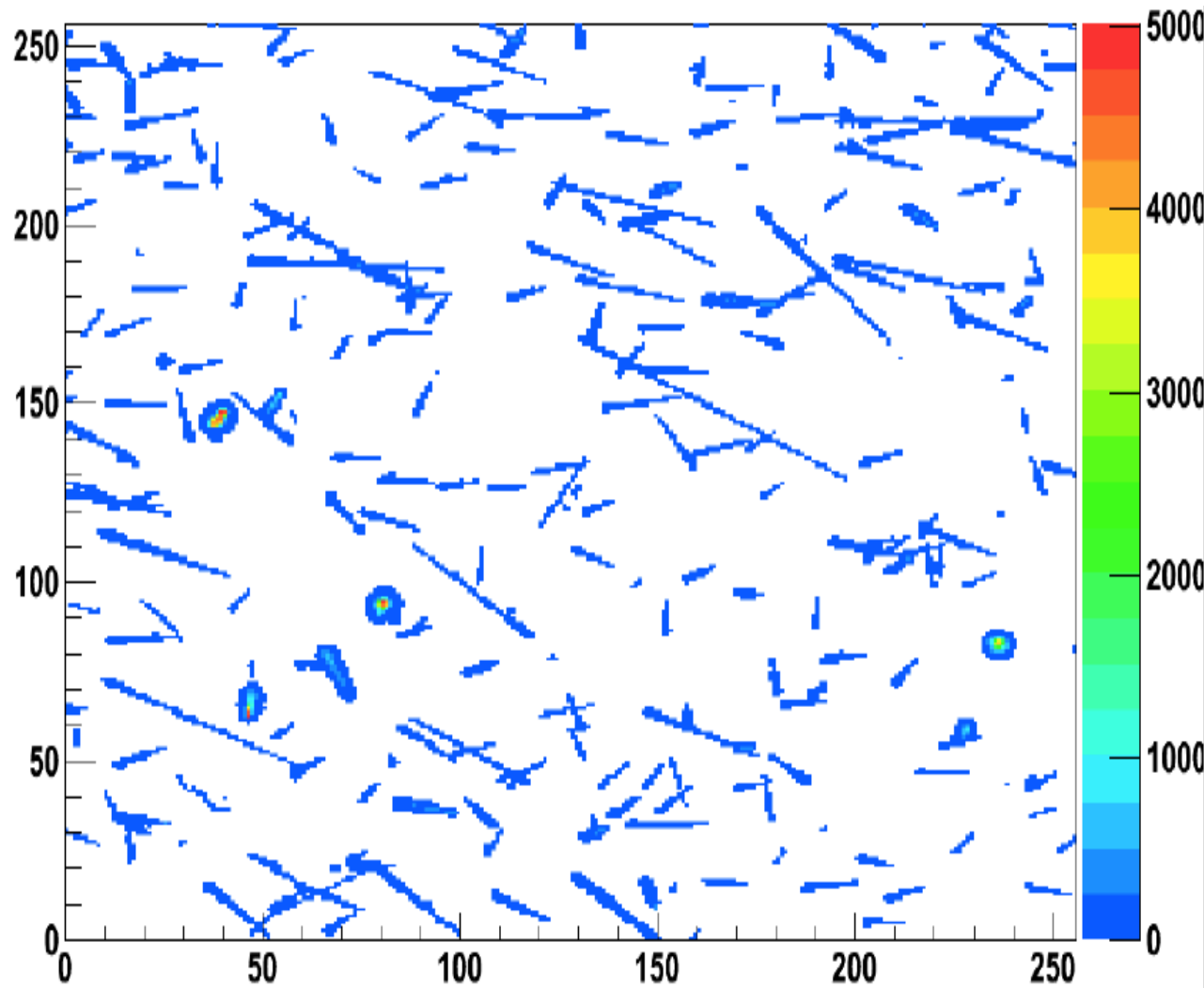

stralingsmetingen in het Int Space Station ISS

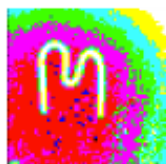

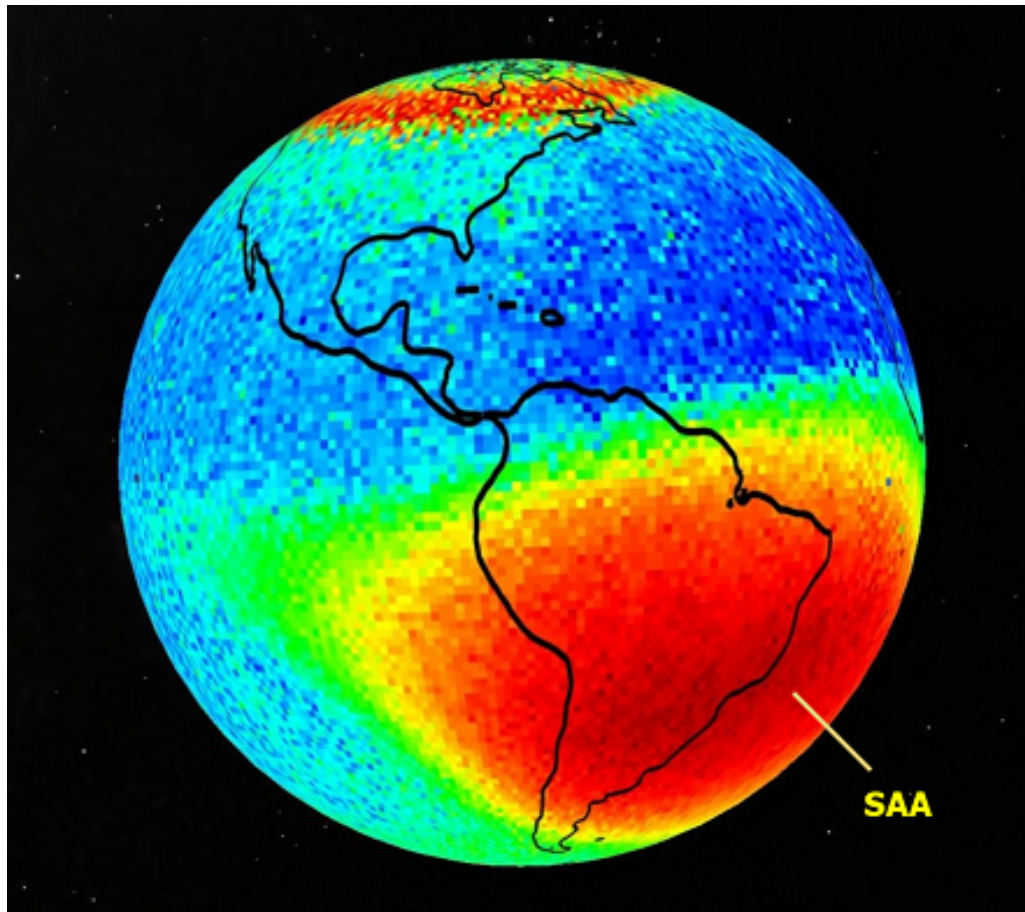
stralingsmetingen in het Int Space Station ISS

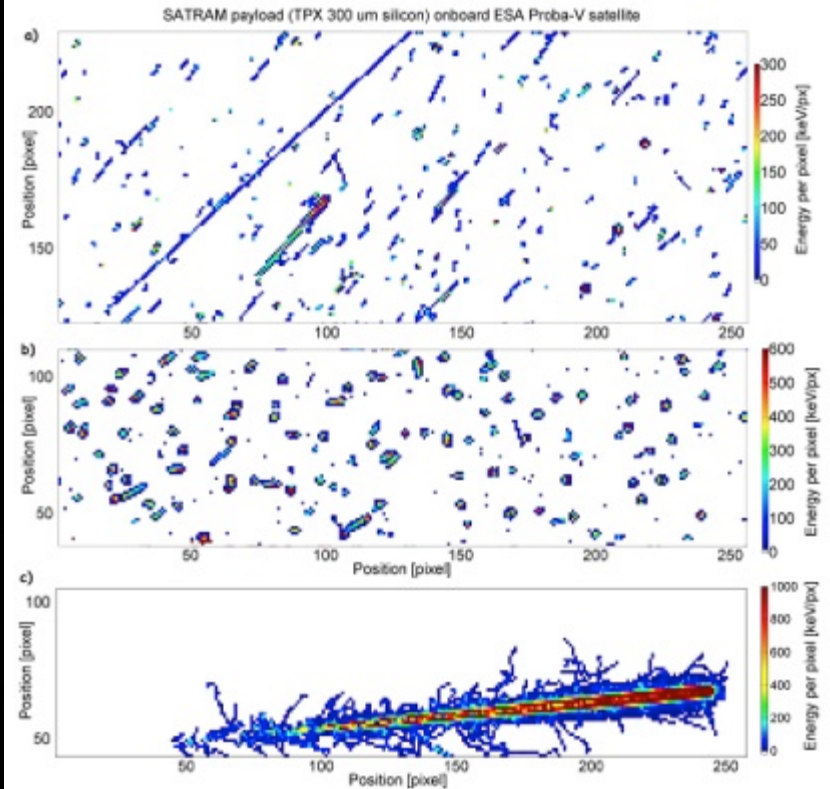
4s Timepix bestraling
binnen in ISS
vliegend door SAA
South Atlantic Anomaly

dosimetrie met de TPX op ESA satelliet Proba-V

frames in een LEO baan ~800km,
in diverse posities

dank aan Carlos Granja IEAP-CTU (2015)

ionen spoor met ∂ electronen

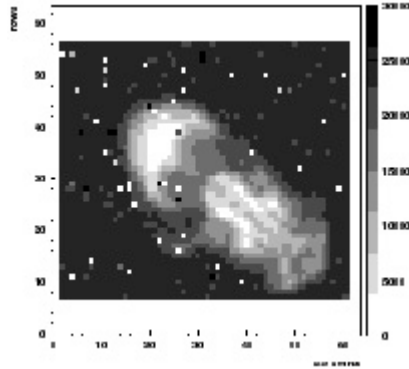

Medipix voor medisch onderzoek 'computed tomography' CT

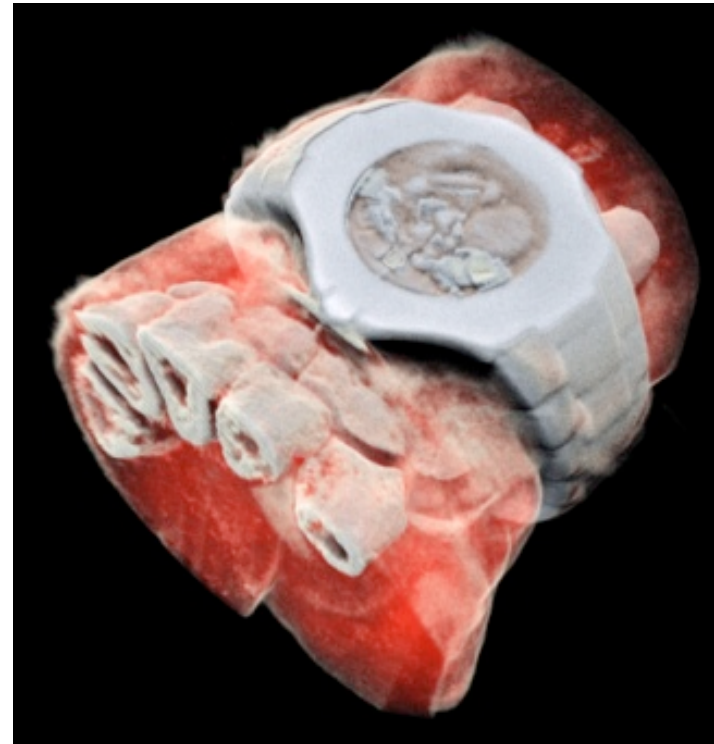
samenwerking met 'MARS'
in Canterbury, Nieuw Zeeland

Röntgen opnames : 1998 - 2019

Lukas Tlustos ~2001
met de eerste foton teller chip

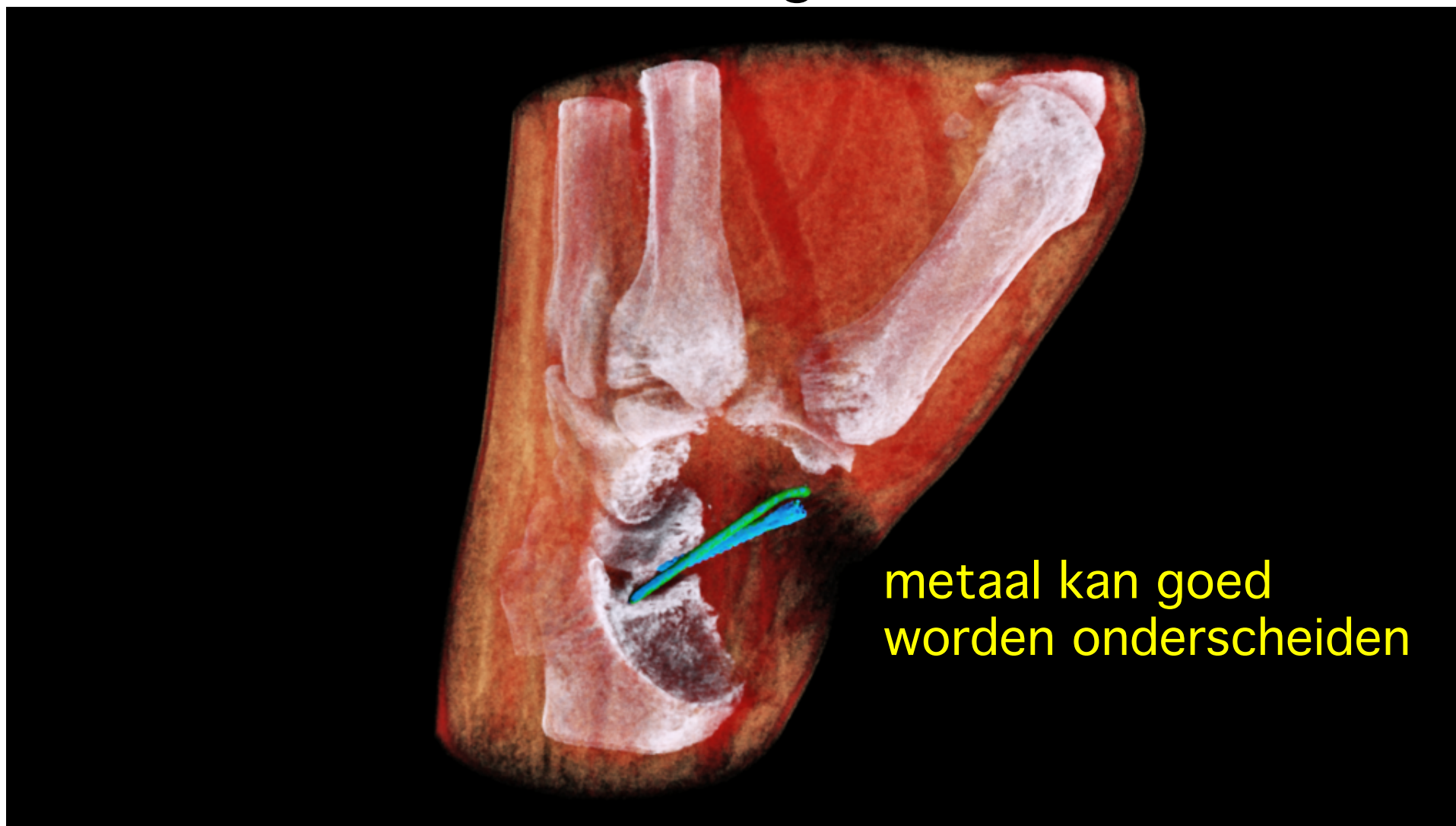
MARS Bio imaging Canterbury
Röntgen CT met Medipix3 2019

processing van individuele fotonen
begint nu gebruikt te worden

benutten van de energie van ieder foton

Timepix voor molecuul-spectroscopie

Separation of heavy molecules by Time-of-Flight AMOLF Amsterdam

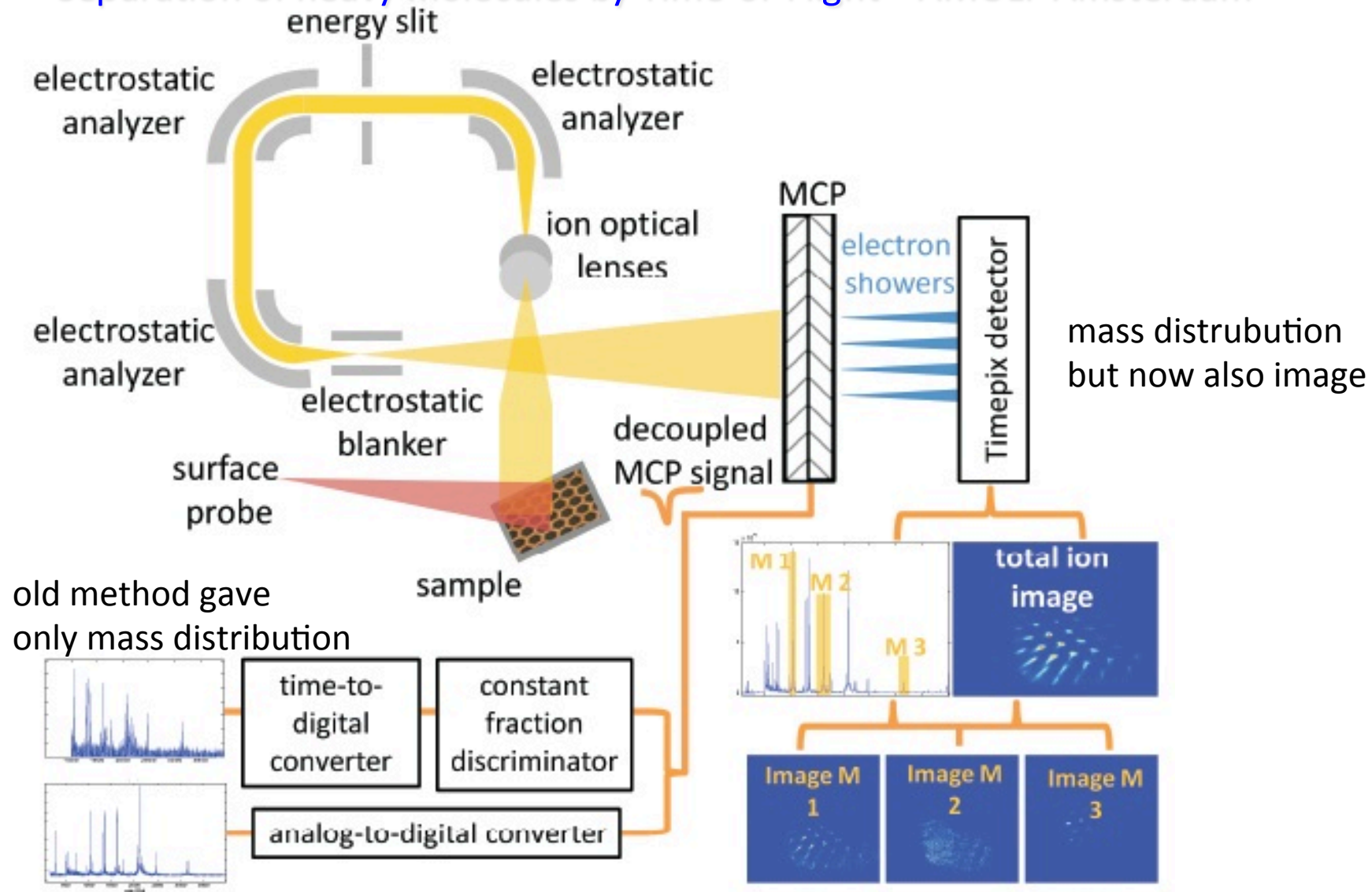

figure from J. Jungmann – PhD Thesis Univ Utrecht (2011) p. 96

Timepix schakelingen

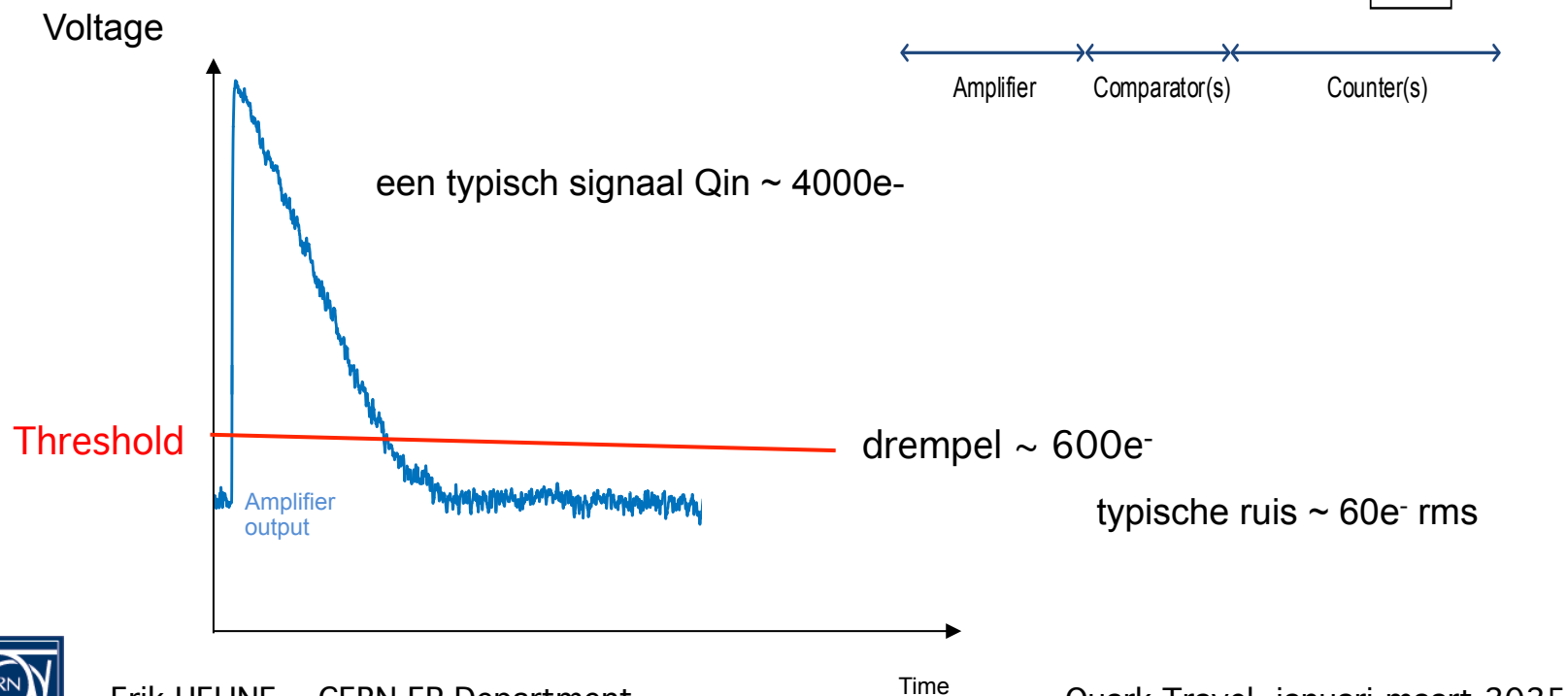
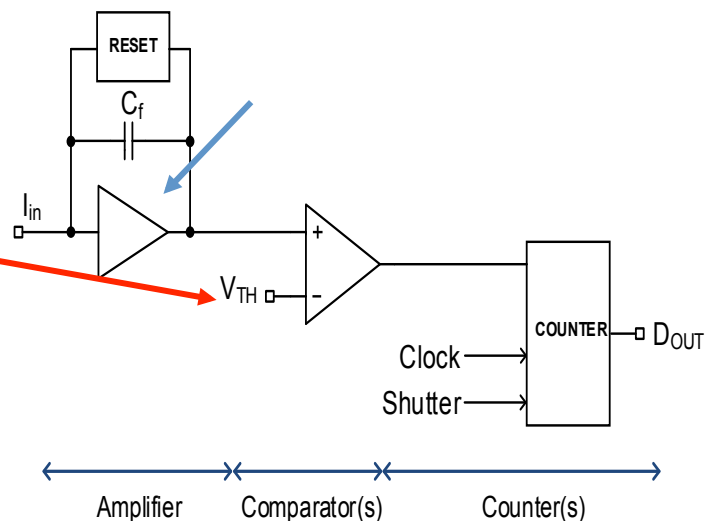

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

Werking van Timepix detektoren – het principe

→ Drempel schakeling
 onderdrukt alle ruis
 laat alleen de echte signalen toe

verschillende manieren om Timepix te gebruiken

deeltjes alleen tellen

• tijd van inval*

• meting signaal amplitude

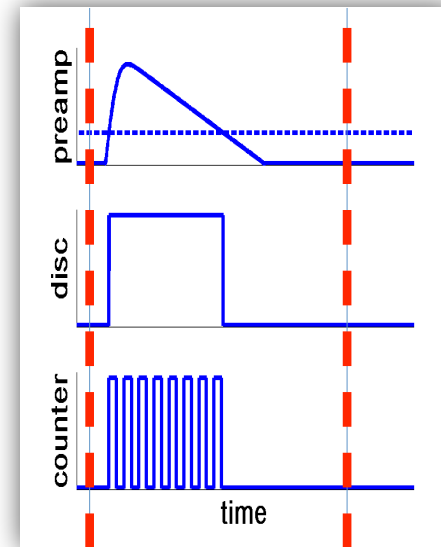
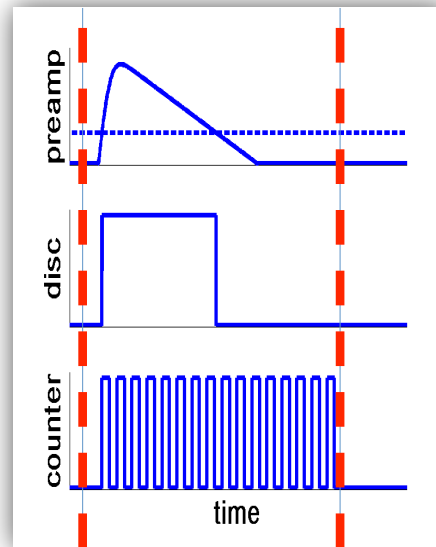
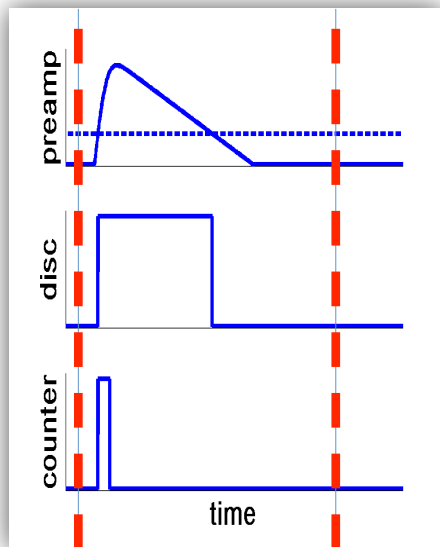
Open shutter   *Close shutter*

Open shutter   *Close shutter*

Open shutter   *Close shutter*

*tijd boven
drempel*

*naar
telregister*

* oorspronkelijk verzocht op Nikhef door de EUDet Collaboratie
na suggestie van Jan Visschers

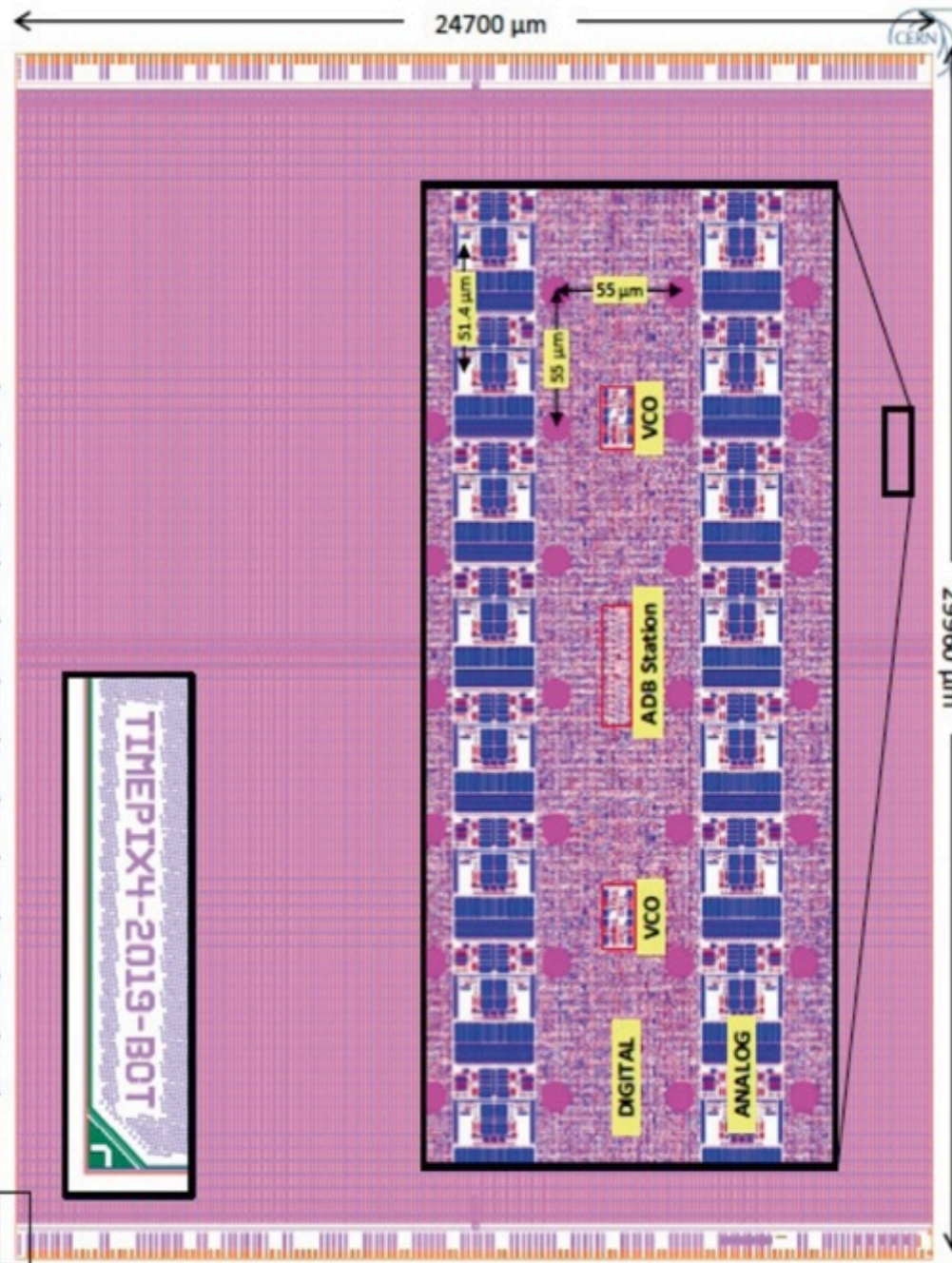

Timepix4 (November 2019)

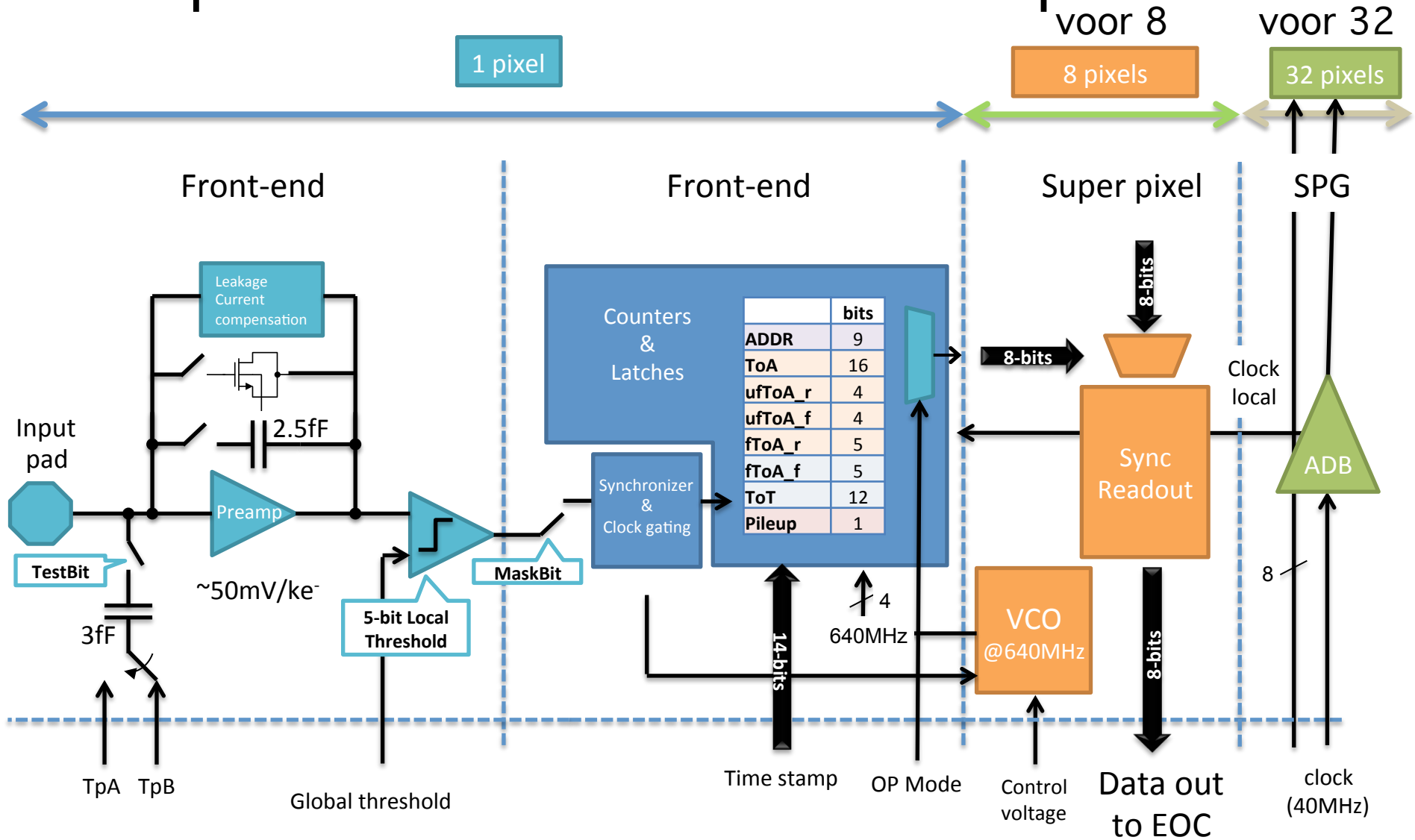
TPX4 met super-pixel-blokken

Pixel size	55 x 55 μm
Array	512 x 448
Pixels	229376
aPLL	19
aDLL	16
10.24 Gbps serializers (Nikhef)	16
On-pixel VCO (Nikhef)	28672
dDLL Columns	448
Biasing DACs	13
ADC (IFAE)	1
Transistors in pixel	~6000
Transistors in chip	~1.5 bn

~6000 transistors per pixel
ong 1.5 miljard op de chip

Timepix4 definitief schema van pixel circuit

De tijdmeting geeft ook de diepte in de sensor
waar de lading is ontstaan

voor-achter kan nu worden onderscheiden

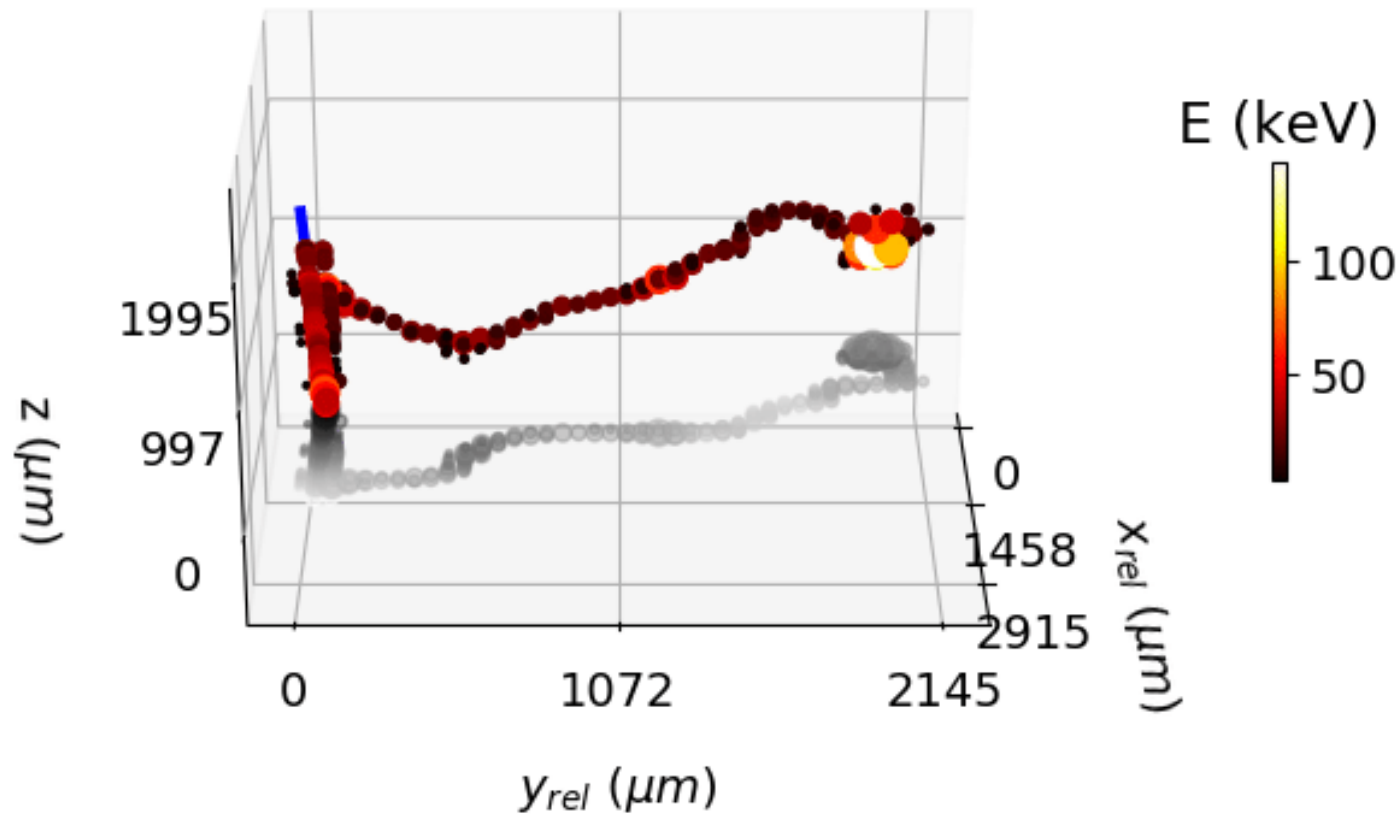
zo kan het spoor
door de sensor in 3D worden bepaald

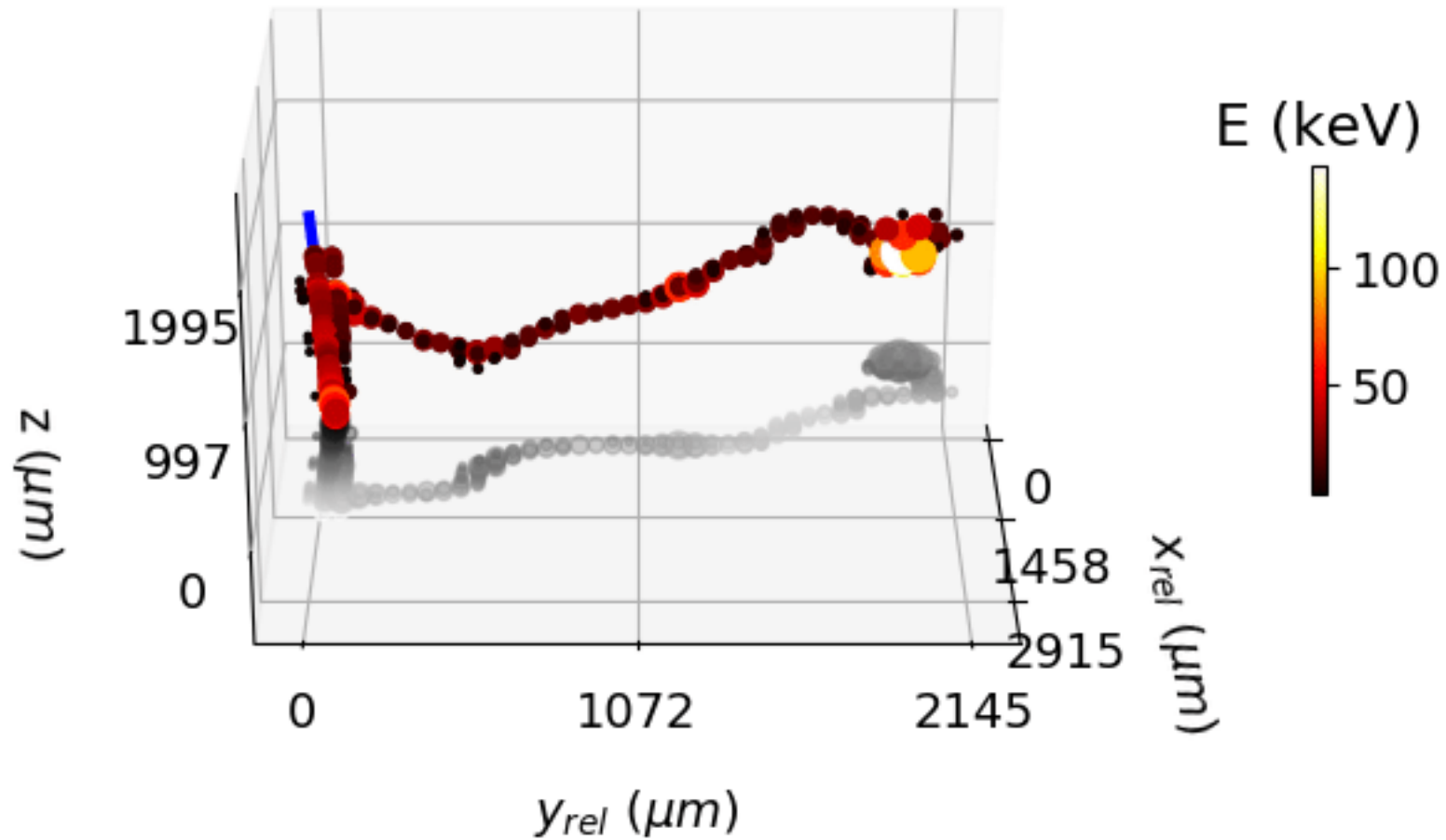
diepte en beeld van recht pion spoor met lang delta electron

$$\frac{dE}{dx} = 3.39 \frac{\text{MeVcm}^2}{\text{g}}$$

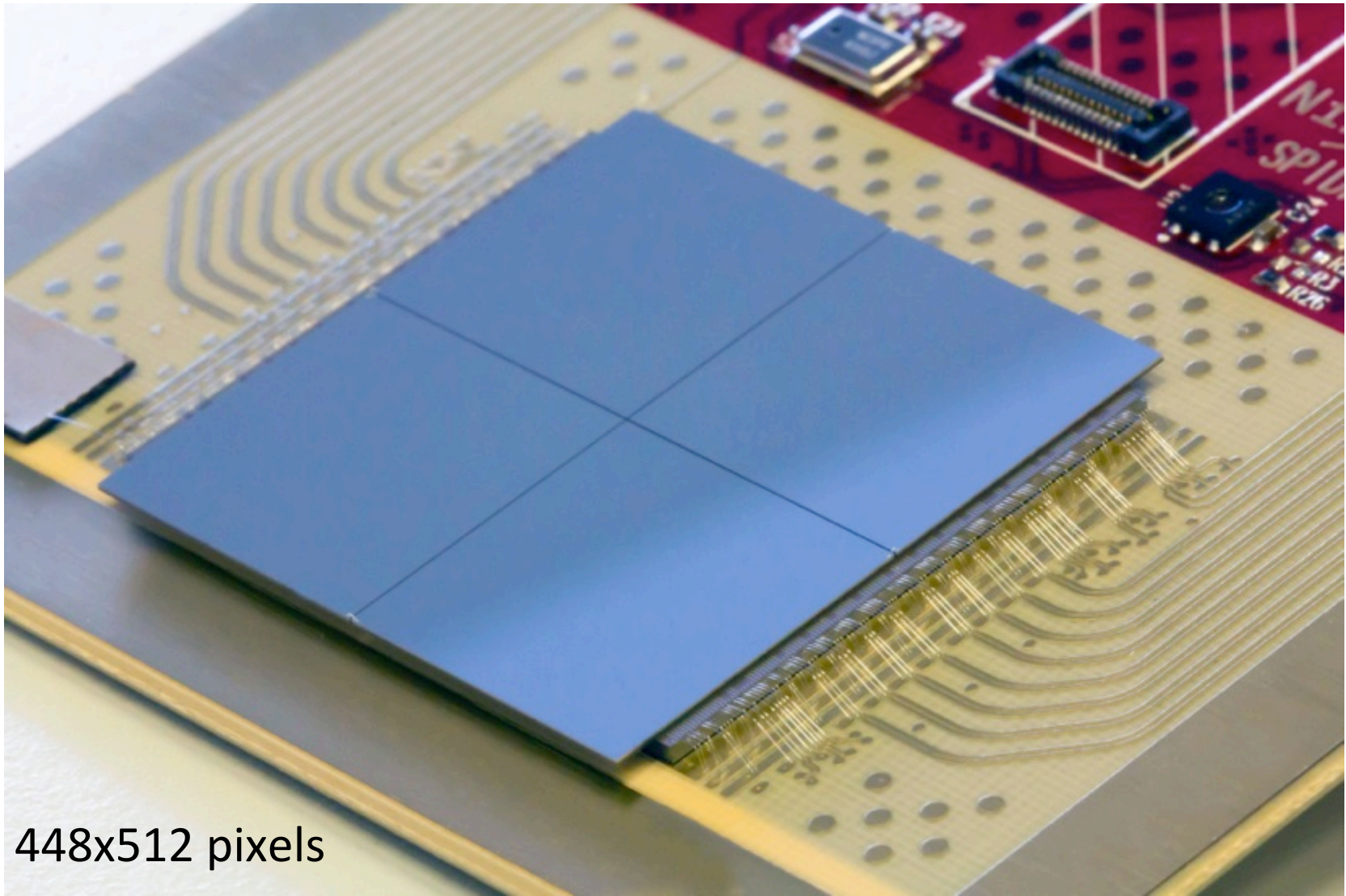

diepte en beeld van het spoor

$$\frac{dE}{dx} = 3.39 \frac{\text{MeVcm}^2}{\text{g}}$$

Timepix4 30x24.7 mm² met 4 Si sensors er op

448x512 pixels

Erik HEIJNE CERN EP Department

foto Martin Fransen, Nikhef, A'dam
Quark Travel januari-maart 2025

Besluit ?

[extra slides]

toch nog iets over deeltjes fotografie

Erik HEIJNE CERN EP Department

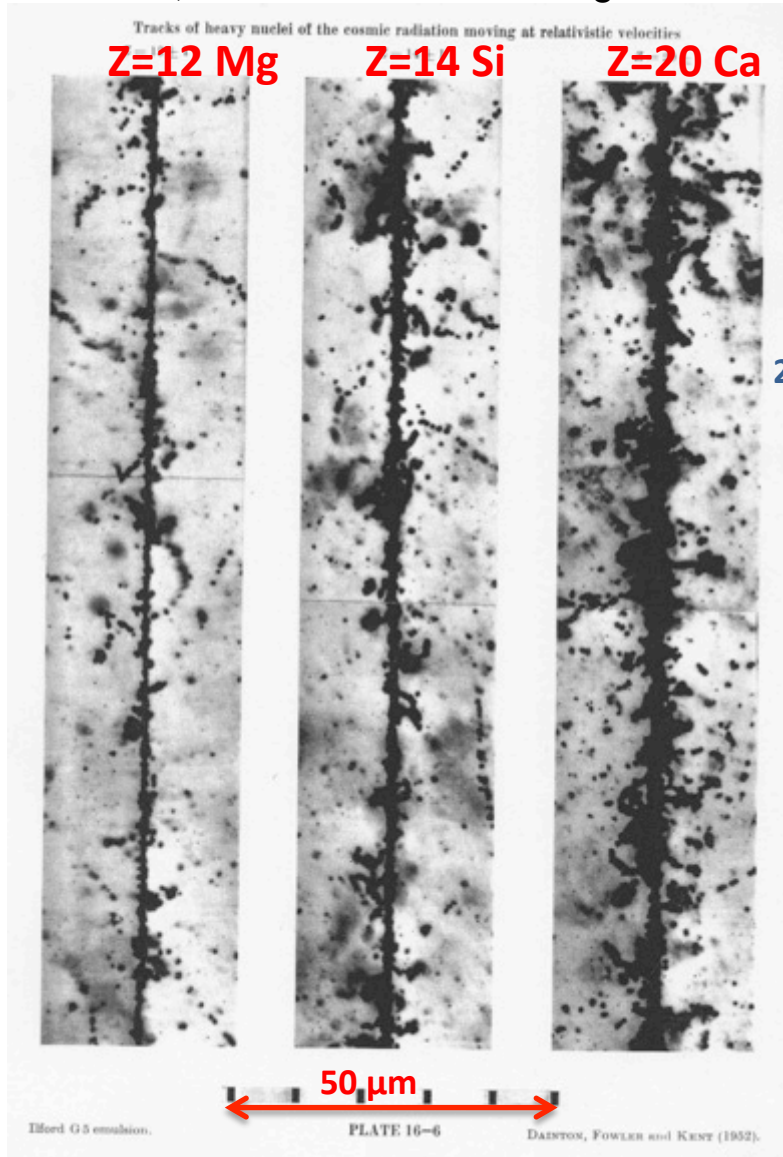
Quark Travel januari-maart 2025

energetische ionen vliegen door emulsie, 1940's

ionen in kosmische straling

Powell, Fowler & Perkins- Pergamon 1959

precisie !

dE/dx
met talloze δ -elektronen

25GeV photon

1980

50 μm

charm verval in CERN Omega experiment WA58

M.J. Adamovich et al.,

Observation of pairs of charmed particles produced by high-energy photons in nuclear emulsions coupled with a magnetic spectrometer,

Phys.Lett. 99B (1981) 271-276

Quark Travel januari-maart 2025

Fotografie met gevoelige emulsie

In de vorige eeuw zijn veel van de tot dan onbekende deeltjes met film geïdentificeerd

- = gestapelde laagjes van emulsie voor kosmische straling
- = rollen film voor 3D rekonstruktie van interacties in nevel kamers, vonken kamers of bellenvaten

Allerlei voordelen:

- = sporen zijn heel nauwkeurig, met veel ruimtepunten
- = visueel, en tonen overtuigend bestaan van nieuw deeltje

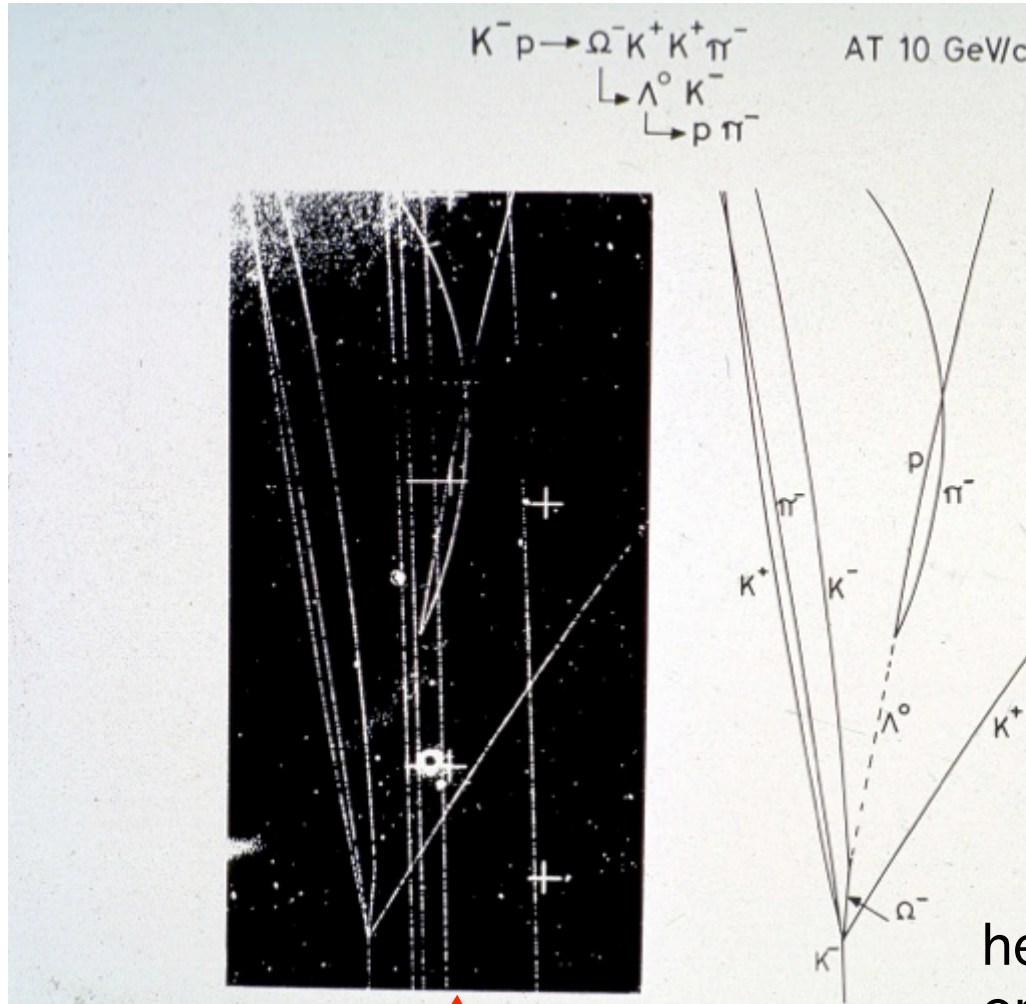
Problemen:

- = weinig metingen mogelijk en uiterst langzaam
bellenvat nam maar ~ één foto per seconde
- = zeldzame processen kunnen dan niet worden bestudeerd
- = bij hogere energie past de interactie er niet helemaal op
- = emulsie kan niet worden gebruikt met 'keuze-trigger' en kan ook niet worden uitgewist en hergebruikt

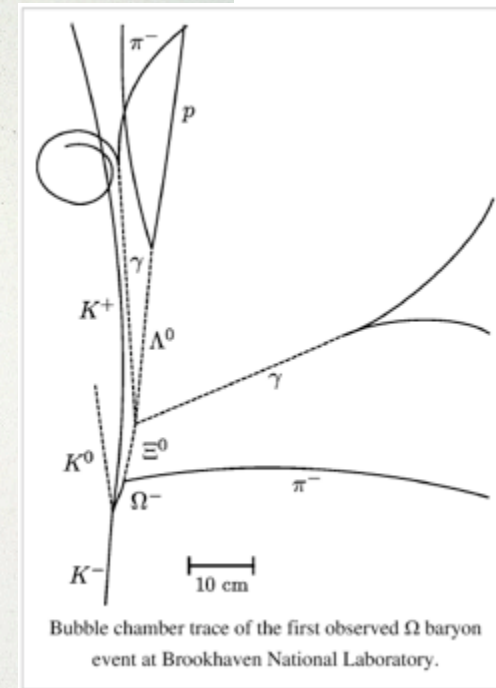
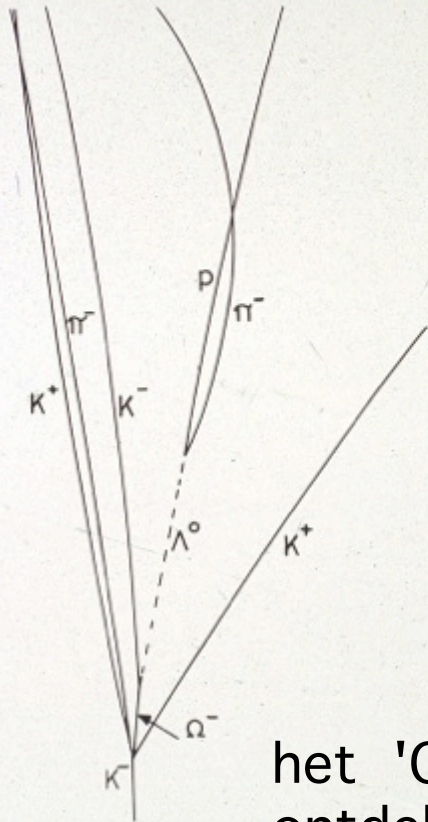

Fotografie was het eerste 'instrument'

links foto met een ingewikkelde interactie

hieronder de rekonstruktie van de opeenvolgende deeltjes

proton bundel

het 'Omega' Ω deeltje ontdekt in 1964 via deze bellenvat foto

Radioactief verval van zware elementen geeft 'blob's' in Timepix
meestal van uranium, thorium,
voornaamste bron van natuurlijke straling, te zien in praktikum

				92 Uranium 238 4.51x10 ⁹ jaar		92 Uranium 234 2.48x10 ⁵ jaar	4.5 miljard 250 000	92	uranium
				α ↓		91 Protactinium 234 1.3 seconde		91	protactinium
						90 Thorium 230 24.1 dag	14 miljard 75 000	90	thorium
						90 Thorium 228 1.9 jaar		90	thorium
						89 Actinium 227 6.13 uur		89	actinium
						88 Radium 226 1622 jaar		88	radium
						88 Radium 224 3.64 dag		88	radium
						α ↓		87	francium
						86 Radon 220 54.5 seconden		86	radon
						α ↓		85	astatine
						84 Polonium 216 0.158 seconden		84	polonium 84
						84 Polonium 212 3x10 ⁻⁷ seconden		84	polonium 84
						83 Bismuth 214 60.6 minuten		83	bismuth 83
						α ↓		83	bismuth 83
						82 Lood 214 26.8 minuut		82	lood 82
						α ↓		82	lood 82
						82 Lood 210 22 jaar		82	lood 82
						β ↓	stabiël	82	lood 82
						81 Thallium 208 3.1 minuten		81	thallium 81
						81 Thallium 206 stabiële isotoop		81	thallium 81

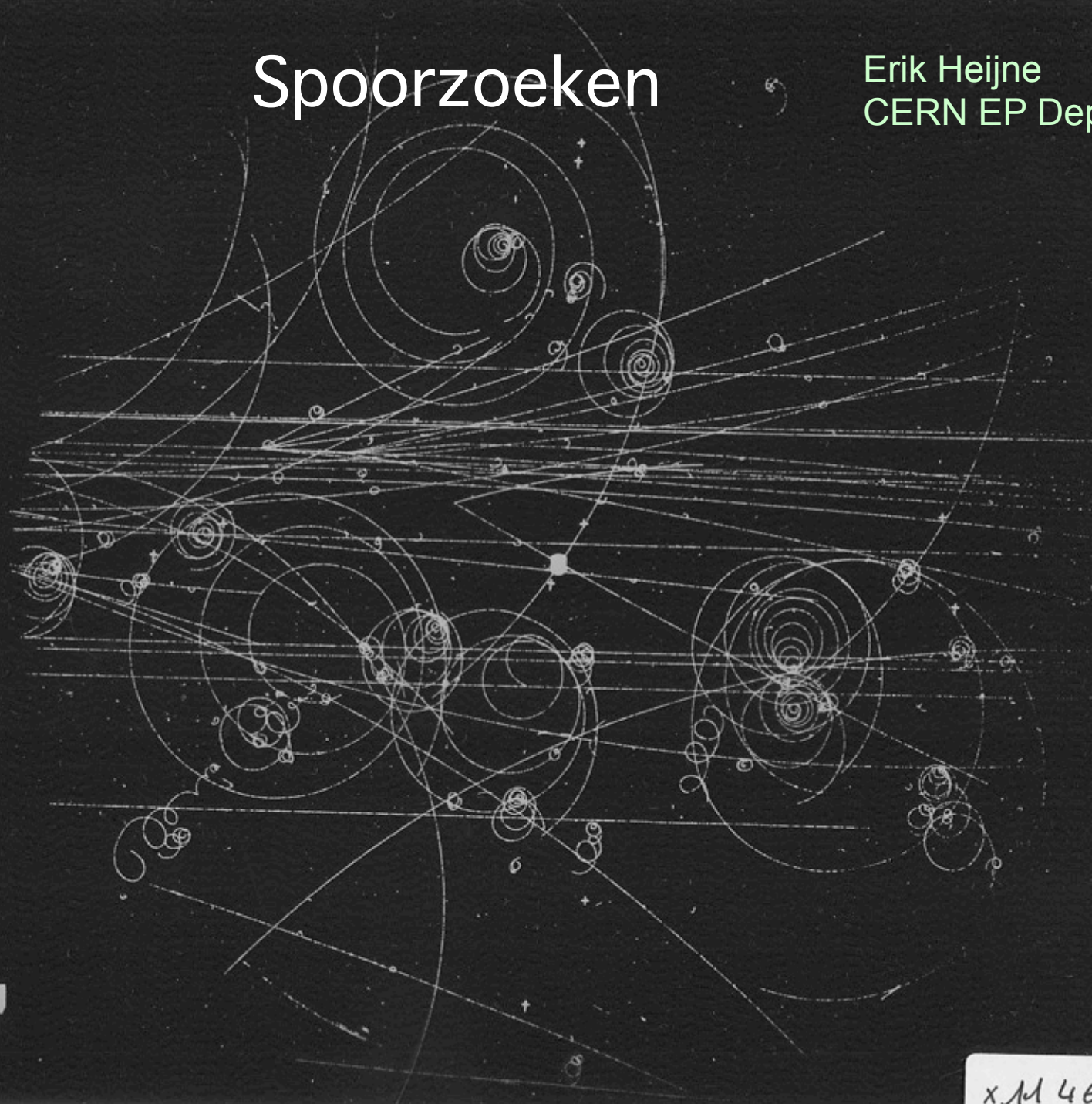
Spoorzoeken

Erik Heijne
CERN EP Dept

11465

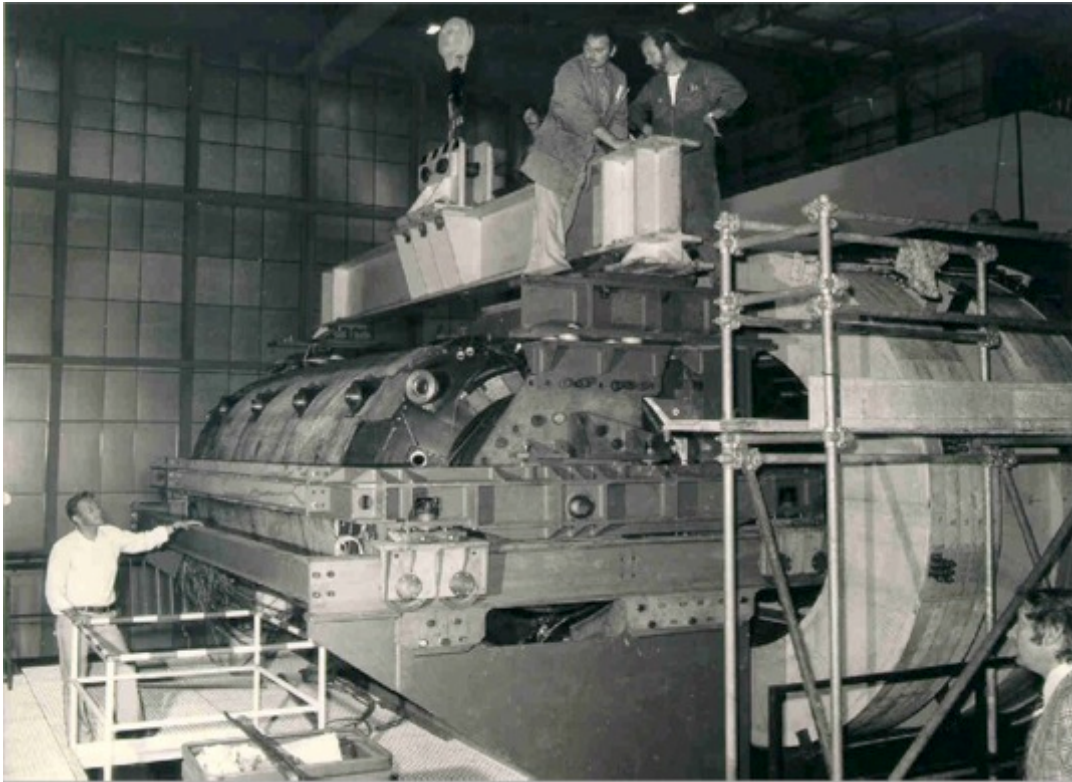
xM 465

Spoorzoeken

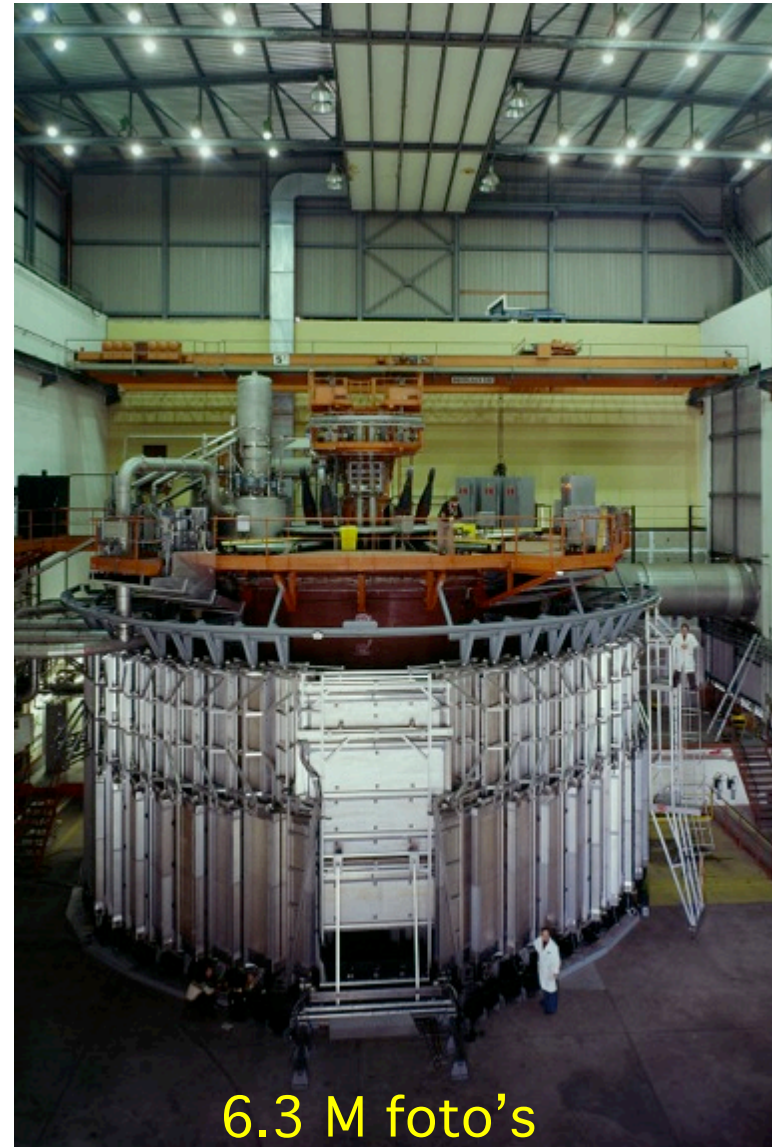
Bellenvaten op CERN 1958 - 1985

Gargamelle 1970 - 1982

BEBC 1973 - 1984

was toen grootste instrument op CERN

6.3 M foto's

Nog wat

[extra]

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

silicium is 2^e meest voorkomend element (28%) in de aardkorst
kwarts (SiO_2) zand – meest ook SiO_2

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

silicium is 2^e meest voorkomend element (28%) in de aardkorst
kwarts (SiO_2) zand – meest ook SiO_2

koolstof is belangrijker,
want al het leven
is er op gebaseerd
maar er is veel minder C dan Si

Een grote sprong: 1974 - 1980 nieuwe deeltjes, nieuwe detektoren: silicium

in 1974 werd het nieuw J/psi 'meson' ontdekt
door Sam Ting in Brookhaven en Burt Richter bij SLAC

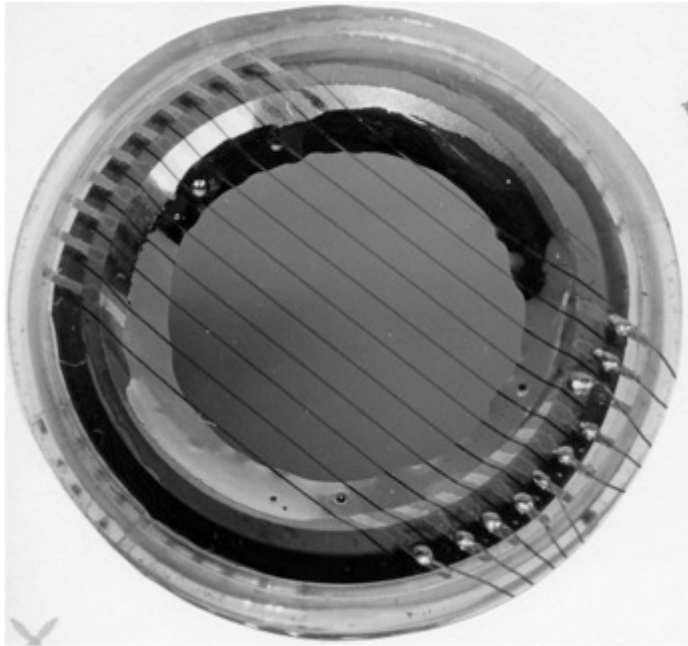
dit meson bevat een tot dan onbekende quark: 'charm'
deeltjes met 'charm' blijken nogal lang te leven,
 $\sim 10^{-13}$ s wat resulteert in 0.1-2 mm weglengte

bellenvaten kunnen dit niet waarnemen, want de
belletjes zelf zijn ook 1-2mm

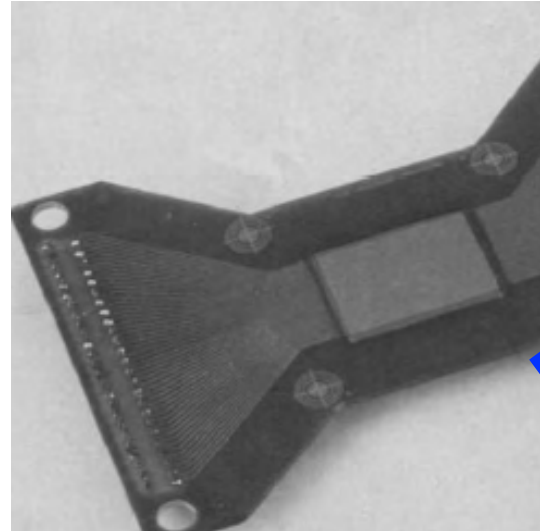
ik had al in 1966 bij IKO-Philips Si detektoren gezien,
die ook deeltjes kunnen waarnemen, met grote precisie
dambord-detektor nu de Si microstrip detektor

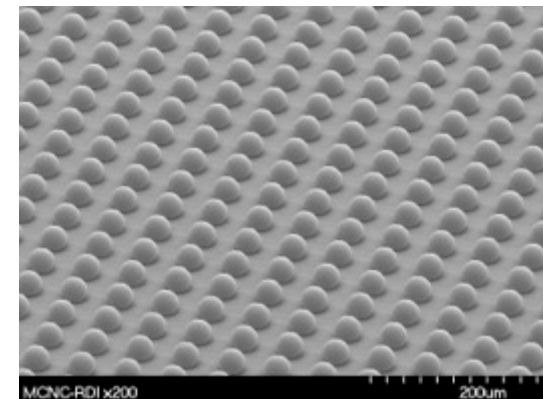
Segmenteren van een diode op silicium plakje

~1965 Dambord detektor
PHILIPS – Amsterdam – IKO
10 strips 1.37 mm breed beide zijden
plaatje 100µm dik

1980
CERN / ENERTEC microstrip detektor
100 strips x 40mm lang x 200µm breed

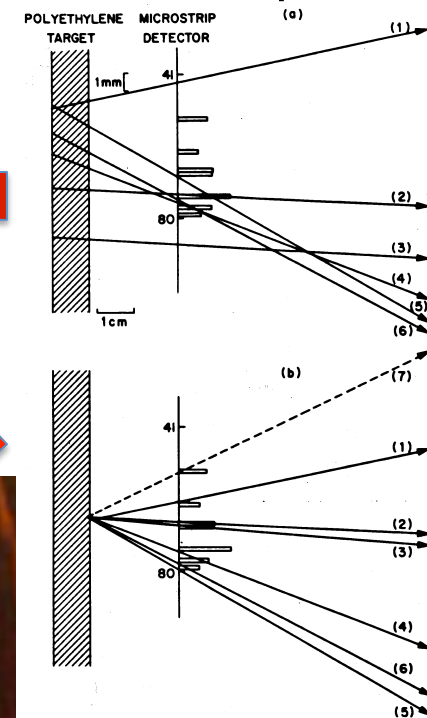
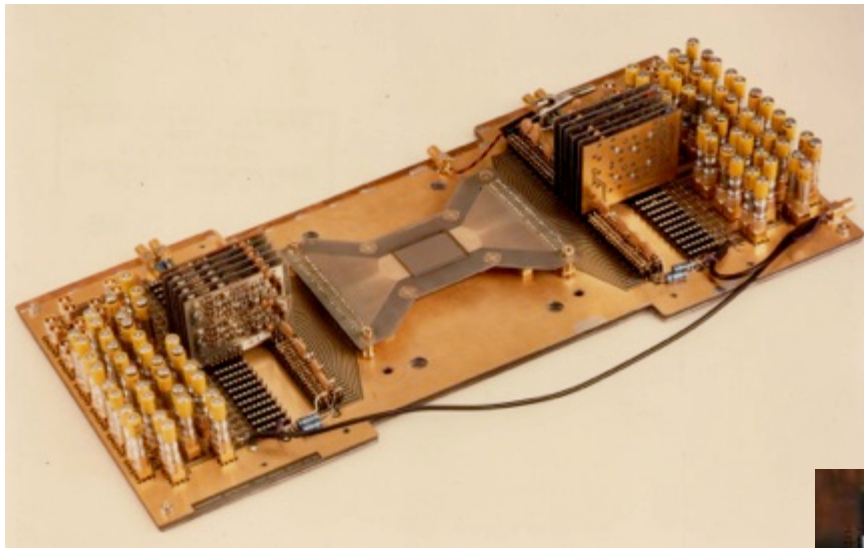

~2000 pixel detektor
CERN / MEDIPIX
65000 pixels van 55µm x 55µm

de plannen voor een silicium detektor op het 1979 IEEE symposium San Francisco

1. projekt om silicium microstrip detektor te maken, afgeleverd in April 1980, getest in Mei in 2 bundels op CERN

2. ook nog een doosje gekocht met sequoia zaden:
eerst 6 weken in de diepvries
Muir Woods museum-winkel

35 jaar later

1. silicium microstrip detektors
nu wijdverbreid:
Vertex Locator in LHCb
(hier de onderste helft)

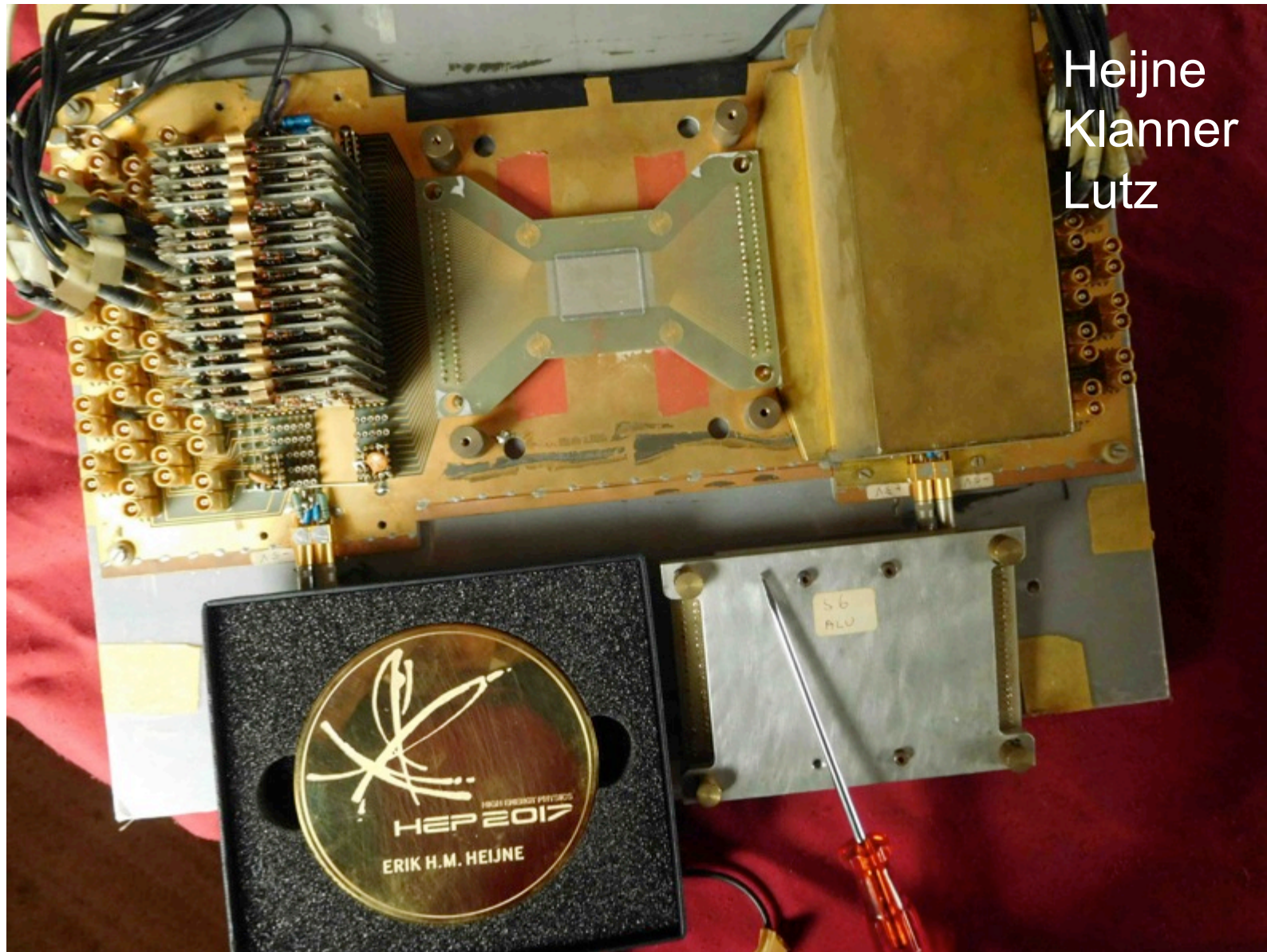
2. sequoia opgegroeid in Koewacht

European Physical Society

2017 HEP prijs

Heijne
Klanner
Lutz

Voordelen van de Si detektor voor deeltjes

- = signaal van zowel elektronen e^- als gaten h^+
- = beide bewegen snel in elektrisch veld
snelheid in Si kristal tot $\sim 100 \text{ km/sec}$
- = 0.1 mm dik Si geeft genoeg signaal (5000-10000 e^-)
- = signaal-stroom is $\gg$ diode donkerstroom
- = volume weer leeg na $\sim 5 \text{ ns}$ versterker iets langzamer
- = aaneengesloten x-y matrix van kleine pixel diodes
100% efficiënt   typische afmetingen 10 – 100 μm
- = kleine, dikke diodes geven dan karakteristieke cluster
meestal kunnen deeltjes en fotonen worden geïdentificeerd
- = precisie van inval-punt beter dan een paar μm
- = tijdsbepaling van doorgang $< \text{ns}$ mogelijk

een nieuwe ontwikkeling in 1987
Pixel detektor voor elementaire deeltjes
(ik noemde dit toen de 'micro-pattern detector')

de microstrip detektor kan maar
in één richting heel precies meten

voor 2 coördinaten is een x - y matrix nodig
dus een nieuw soort detektor, met 'pixels'

in 1988 ontwerpt ons team een eerste versie

sindsdien steeds meer complexiteit in de pixel

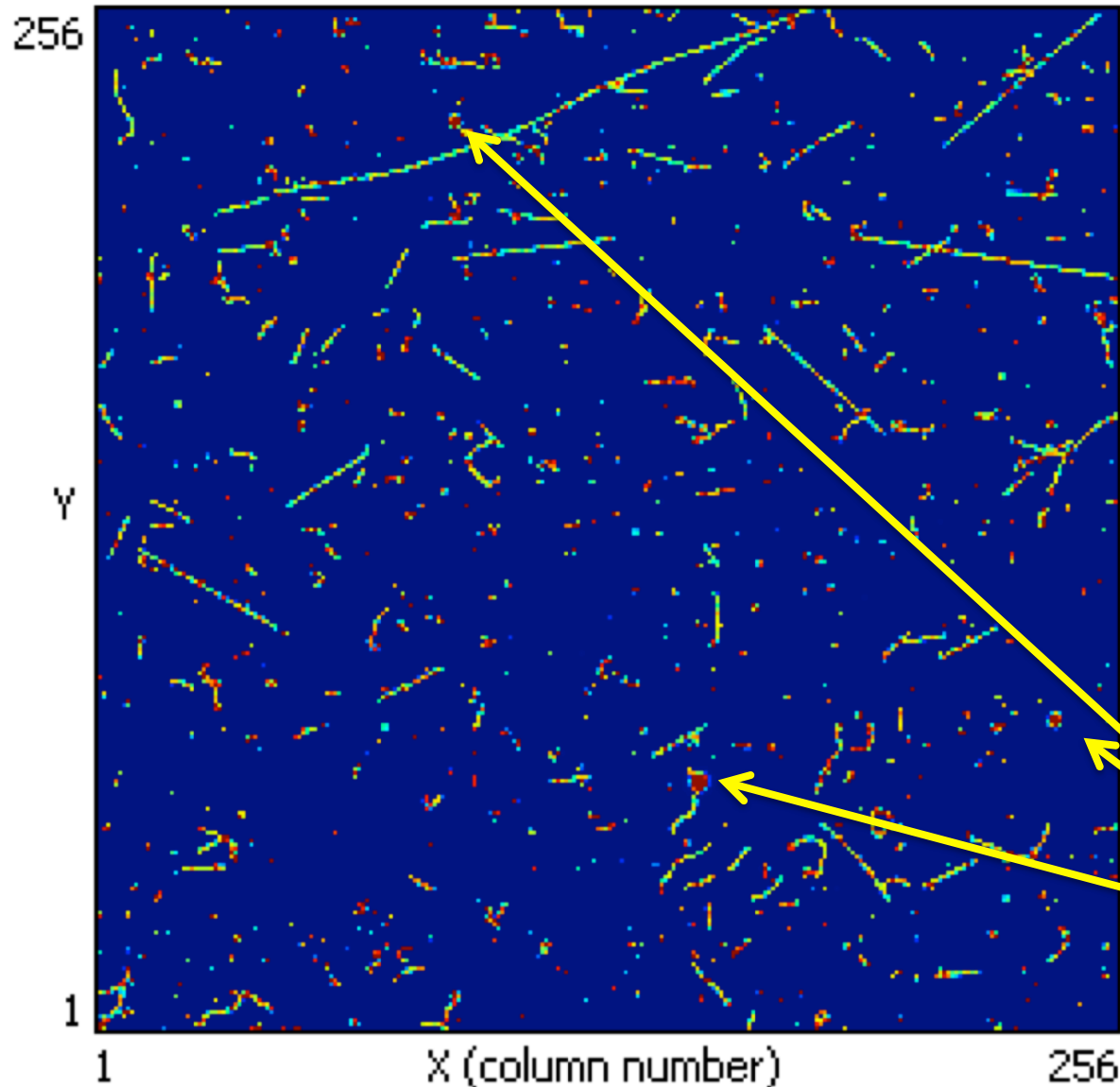

stralingsmetingen in de omgeving

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025

Natural background
at home
with Timepix

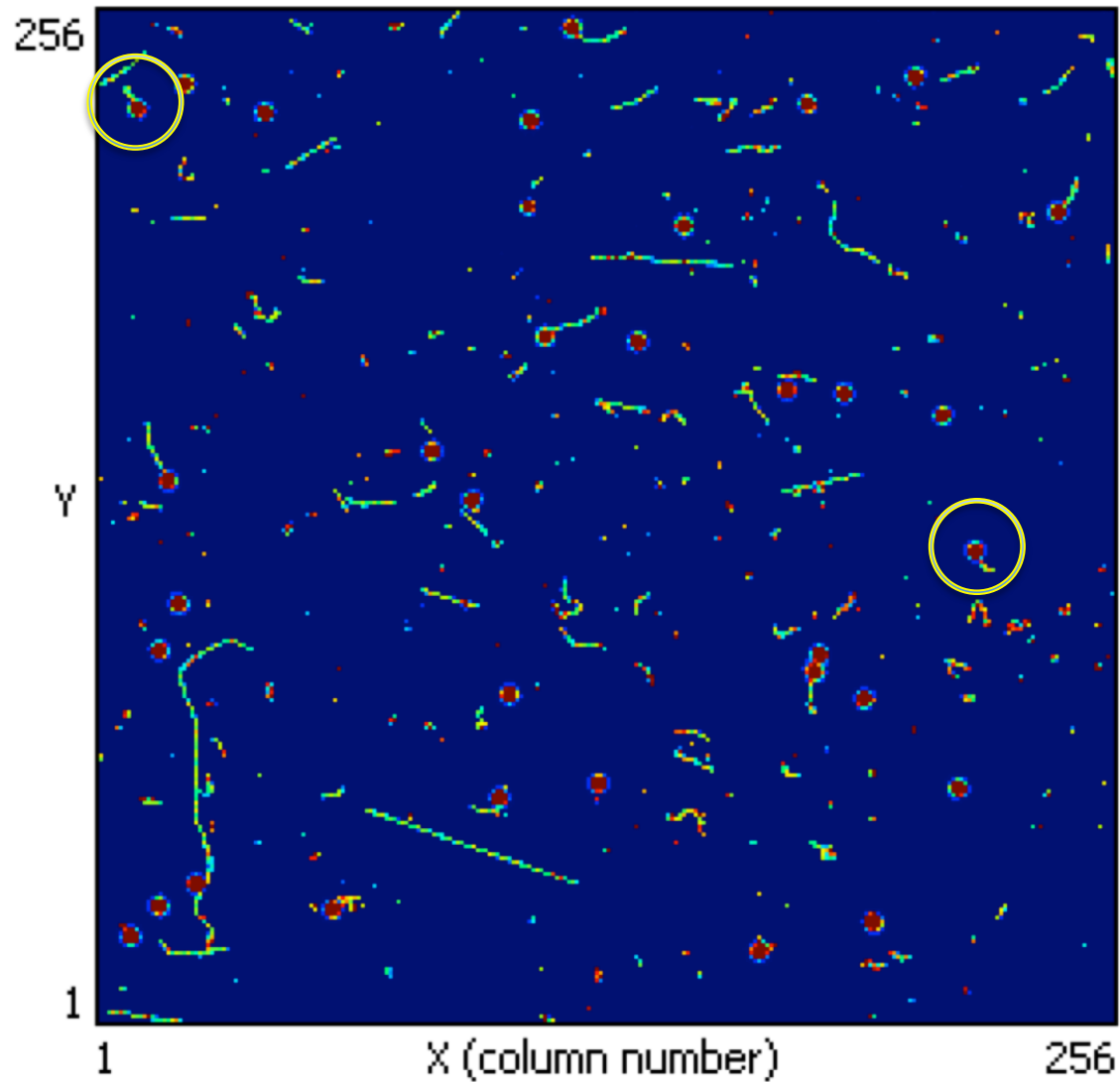
0.51 mSv el.mag.component
0.63 mSv alpha.component

4764s exposure
(extrapolated per year)

dose per hour
e.m. 0.06 uSv/h
alpha 0.07 uSv/h

The 3 alpha impacts
contribute >half of the dose

23 June 2010 20.45 TPX D9-W15 1400 s EXPOSURE

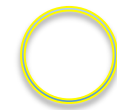

NEXT MEASUREMENT

23 MINS

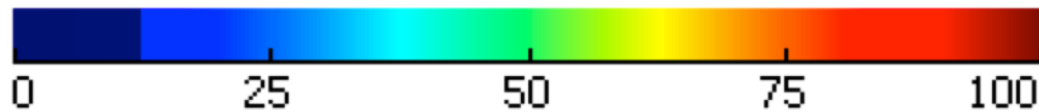
34 ALPHA

13 with e- TAIL

a little FRIGHTENING !!

1.5 per minute
MYSTERY.....?

Travel januari-maart 2025

Nov 2010 in Zeeuwse krant

totale stralingsdosis waaraan Nederlanders blootstaan.

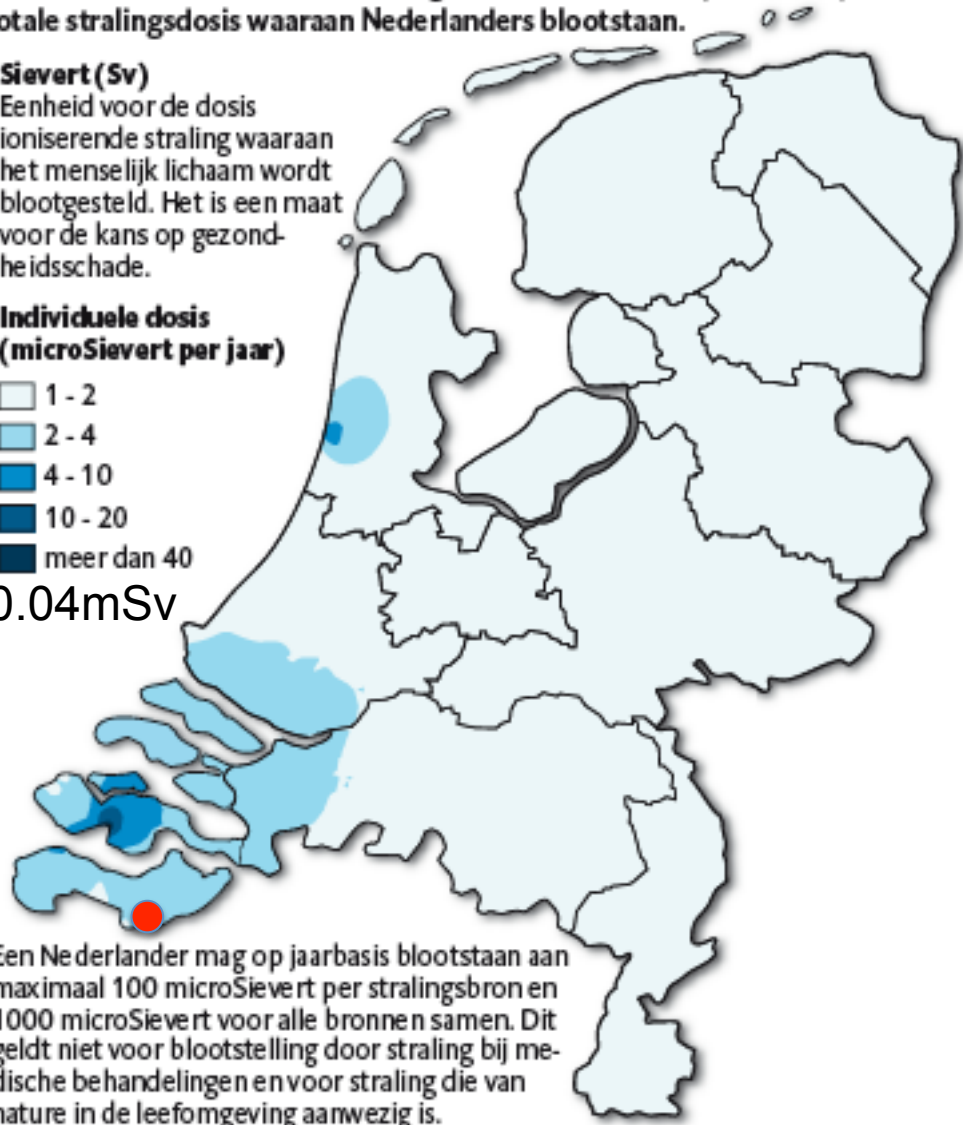
Sievert (Sv)

Eenheid voor de dosis ioniserende straling waaraan het menselijk lichaam wordt blootgesteld. Het is een maat voor de kans op gezondheidsschade.

Individuele dosis (microSievert per jaar)

- 1 - 2
- 2 - 4
- 4 - 10
- 10 - 20
- meer dan 40

>0.04mSv

Een Nederlander mag op jaarbasis blootstaan aan maximaal 100 microSievert per stralingsbron en 1000 microSievert voor alle bronnen samen. Dit geldt niet voor blootstelling door straling bij medische behandelingen en voor straling die van nature in de leefomgeving aanwezig is.

Donja Odijk | bron Compendium voor de Leefomgeving

ThermPhos (vroeger Hoechst)
bij Borssele
NU gesloten --> Kazakstan

fabriek haalt fosfor uit erts
hoofdzakelijk voor
fosfaat kunstmest

voornaamste vervuiling: DIOXINE

maar ook radioactiviteit die
als bij product in het erts zit
(uranium, thorium, polonium etc.)

was grootste bron
voor radioactiviteit in lucht NL

Besluit

Erik HEIJNE CERN EP Department

Quark Travel januari-maart 2025